

Litterærhistorikeren M. Albert Thura,

Sognepræst i Lejrskov og Jorderup.

Af Holger Fr. Rørdam.

Blandt de Skikkelser fra Fortiden, som have Krav paa vor Sympathi, indtager den i Overskriften nævnte Mand en Plads, der formentlig gjør ham værdig til, at der i disse Samlinger rejses ham et lidet Minde. Man har nævnet ham som theologisk og filosofisk Forfatter, Litterær- og Kirkehistoriker samt Poet¹⁾, saa der er nok at drage frem, og skjønt han døde tidlig, udrettede han dog mere end mange andre i dobbelt Tidsmaal.

Albert Thura var født 6. Oktober 1700 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, den hæderlig bekjendte Mag. Laurids Thura²⁾, var Præst for den derværende hollandske Menighed, der holdt sin Gudstjeneste i Holmens Kirke, samt for den lille hollandske Menighed paa Frederiksberg («Ny Amager»). Moderen, Helene Cathrine With, var en Datter af Præsten ved Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn, M. Albert Focksen With († 1715), efter hvem Albert Thura var opkaldt, og i hvis Hjem han tilbragte sin første Barnedom. Da hans Fader 1703 blev kaldet til Provst og Sognepræst i Aarhus, først ved Frue Kirke og 3 Aar derefter

¹⁾ Registeret til N. M. Petersens Bidrag til den danske Litteraturs Historie.

²⁾ Se navnlig Giessings Danske Jubellærere I, 454 ff. Fr. Hjort, Beretning om Slægten Thura gennem 300 Aar. Odense 1894. Angaaende Slægtens ældste Led se Danske Mag. V, 215—23.

ved Domkirken, kom Sønnen til at tilbringe en Del af sine Drengenaar i denne By. Fra 1710 til Okt. 1713 havde han en »tro og meget lærd« Huslærer, Hans Christoffer Nielsen Steenstrup. Siden underviste Faderen ham. Men 1714 flyttede Familien til Ribe, da M. Laurids Thura var kaldet til Biskop her¹⁾. Faderen fortsatte Sønnens Undervisning, indtil han havde ført ham saa vidt, at han i Okt. 1715 kunde indtræde i Ribe Skoles Mesterlektie, i hvilken han fik følgende Lærere: Rektor, M. Hans Sirich, Konrektor, M. Chr. Falster, og Lektor i Theologi, M. Peder Terpager²⁾. De to sidste have erhvervet blivende Navne i vor Lærdomshistorie og have sikkert hver paa sin Maade paa- virket den lærenemme og videbegjærlige Discipel. Terpager var Manden med den solide, historiske Lærdom og den inderlige Kjærlighed til Hjemmet, der navnlig har sat sit Mærke i hans mønsterværdige historiske Topografi af Ribe (»Ripæ Cimbricæ«). Falster var en Mand af omfattende videnskabelig Sands, en udmærket Filolog og derhos dansk Digter. At særlig han har haft en betydelig Indflydelse paa Albert Thuras Studieretning, er kjendeligt nok, medens denne fra Faderen havde arvet et poetisk Anlæg, der senere satte Frugt i hans litterære Produktion.

Albert Thura havde to yngre Brødre, der begge siden vandt bekjendte Navne og ophøjedes i Adelstanden, nemlig Diderik (f. 1704) og Laurids (f. 1706). Om disse Brødre haves følgende Familietradition: I Aaret 1718 opholdt Kong Frederik IV sig en halv Dags Tid i Ribe. Ved denne Lejlighed fik de tre Brødre Tilladelse til at se Kongen ved Taffelet. Da Kongen saa' dem, spurgte han, hvis Børn de vare, og udrød: »Die können gut zu Soldaten sein.« Men da deres Morbroder, Johan Albrecht With, som just var tilstede, underrettede Kongen om, at

¹⁾ L. Thura blev kaldet til Biskop 10. Novbr. 1713, men blev først 2. Febr. 1714 indviet til Embedet.

²⁾ Alb. Thuras Selvbiografi i hans »Valvæ scholarum apertæ«, Univ. Bibl., Addit 205. 4°. p. 459 fl.

den ældste var bestemt til den gejstlige Stand, ytrede Kongen, at han ogsaa saa' mere gejstlig ud end de andre, spurgte om de to yngres Navne og antegnede dem i sin Skrivetavle. I den Audiens, Biskoppen havde efter Taffelet, sagde Kongen til ham: »Hr. Biskop, vi have berøvet ham hans to Sønner«, hvortil denne, uvidende om det forefaldne, svarede, at de ej kunde være i bedre Hænder end Kongens. — I den paafølgende Vinter erindrede Kongen Brødrene Diderik og Laurids og spurgte Morbroderen With, hvorfor Biskoppen tøvede med at sende dem til Kadetkorpset i Kjøbenhavn, men fik til Svar, at Faderen troede, at de endnu vare for unge dertil. Derpaa sagde Kongen, at da han saa' dem, vare de baade store og gamle nok, og vare vel siden den Tid hverken blevne mindre eller yngre. With anmodede nu Faderen om efter Kongens Befaling strax at sende Sønnerne til Kjøbenhavn, hvortil de ogsaa ankom i Marts 1719 og bleve ansatte ved Kadetkorpset. Diderik blev siden Søofficer — forøvrigt især bekjendt som religiøs Forfatter. Laurids blev Generalmajor i Infanteriet og Generalbygmester, bekjendt baade ved sine store Bygningsarbejder og ved en Række vigtige topografiske Skrifter¹⁾.

I Sommeren 1718 blev Albert Thura dimitteret til Universitetet af Ribe Skoles ovennævnte Rektor, M. Hans Sirich, og efter bestaaet Prøve blev han immatrikuleret 18. Juli og fik — vistnok efter Falsters Anvisning — den theologiske Professor M. Søren Lintrup til Privatpræceptor²⁾. Lintrup gjaldt den Gang for Universitetets store Lys og var en Mand af udbredt Lærdom, saa at han vel var i Stand til at vejlede sin Discipel til Kundskabens Kilder, saa meget mere som Thura allerede fra Skolen medbragte en udmærket Færdighed i det latinske Sprog, som han

¹⁾ Fr. Hjort, Slægten Thura, S. 33. Her omtales J. A. With som Stiftamtmand i Viborg, hvilket han dog ikke blev før mange Aar derefter.

²⁾ Smith, Univ. Matr. II, 416.

skrev med en Lethed, vi nu næsten maa beklage, da den, trods hans ofte udtalte stærke Fædrelandsfølelse, har foranlediget, at en stor Del af hans Skrifter og de fleste af hans Breve ere affattede paa Latin. At Falster har fulgt sin Discipel med varm Interesse, skjønnes af følgende Ytringer i et Brev af 29. Dec. 1718 fra Lintrup til Falster: »Deres unge Thura er forlængst indskreven til Collegium Mediceum og havde alt længe siden været i Possession deraf, hvis ej Fundatsen, som udfordrer, at han skal før have sustineret Examen Philosophicum, det til Datum havde forhindret. Og længes jeg saa meget mere derefter, som han nu logerer længere fra mig, og derfor mindre kan profitere enten af mine Collegiis eller Bibliothek«¹⁾. Af Thuras egne Optegnelser vide vi, at han i den første Tid efter sin Ankomst til Kjøbenhavn boede hos den kongl. Confessionarius, M. Christen Lemvigh († 1724), der var gift med hans Moster. Men paa den Tid, da Lintrup skrev til Falster, maa han have faaet egen Bolig. Den 13. Marts 1719 tog han Philosophicum, og allerede en Uges Tid derefter flyttede han som Alumnus ind paa Borchs Kollegium²⁾. Han siger selv, at det skete »ex voluntate celsissimi Principis hæreditarii Christiani« (VI), skjønt det ellers ikke er bekjendt, at kongelige Personer havde noget at gøre med Besættelsen af Kollegiepladser. I Sept. 1719 fik Thura Kosten i Kommunitetet, efter at han 8. Juni s. A. havde erhvervet den filosofiske Bakkalavrgrad³⁾, der gav Adgang til Lærerpuster ved Latinskolerne og til Rektorstillinger ved de mindre Skoler. At han saa tidlig var bleven Alumnus paa Borchs Kollegium, kunde han takke ikke blot Lintrups Velvillie for, men særlig den Omstændighed, at han var Ripenser, da et vist Antal Studenter fra Ribe Skole ifølge Borchs Fundats have Forret til Pladser i hans Stiftelse. Blandt samtidige

¹⁾ Bruun, Falsteriana, S. 118. (jfr. S. 116).

²⁾ H. Olrik, Borchs Kollegiums Historie, S. 146. 167.

³⁾ Smith, Univ. Matr. II. S. 423.

Alumner kan nævnes Thuras Ven og Skolekammerat Jens Paludan, der en Tid var Kollegiets Inspektør, i hvilken Funktion han ved sin Bortgang fra Kollegiet (1723) efterfulgtes af Albert Thura. Vi nævne Paludan her, fordi han, der siden blev Rektor i Ringsted og endte som Sognepræst i Thorslunde og Ishøj, medens han havde Plads paa Kollegiet, drev Studier, der vare nær beslægtede med dem, der kom til at optage Thura saa stærkt¹⁾. Ifølge Stiftelsens Fundats paalaa det nemlig Alumnerne den Gang og længe derefter aarlig at udgive en Disputats over et eller andet selvvalgt, videnskabeligt Emne. Denne Forpligtelse blev Anledningen til, at Thura i en Alder af 19 Aar kom til at betræde Forfatterbanen, som han siden ikke forlod, før Døden vristede ham Pennen af Haanden.

Hans to første Disputats (1719—20) have til Titel »De gradu baccalaureatus philosophici«, altsaa et Forsøg paa at meddele Oplysning om den Grad, han selv nys havde erhvervet, et Forsøg, der allerede aflægger et fordelagtigt Vidnesbyrd om den unge Forfatters Evner og Samlerflid. — Den næste Disputats, »Specimen speciminis, sive Caput historiæ litterariæ Danorum de Collegiis cathedralibus et academicis« (1721), er, som Titelen antyder, et Prøveskrift, der indeholder et Afsnit af et større litterærhistorisk Arbejde, Thura bavde under Hænder. I Forordet til Læseren bemærker han nemlig, at ligesom Mag. Chr. Falster, der

¹⁾ H. Olrik. a. Skr. S. 146. En anden af Vennerne fra Kollegiet var Hans Bircherod, med hvem Thura havde Barndoms minder tilfælles fra Gladsaxe Præstegaard, hvor Bircherods Fader havde været Præst, inden han blev Biskop i Christianssand. I et Brev af 18. Apr. 1735 til Hans Bircherod, der da var Præst i Faaberg i Gudbrandsdalen (s. Rørdam, Hist. Saml. og Stud. II, 304), skriver Thura nemlig: »Ad te scribo amicum veteranum, quem puerum puer dilexi in sede pastoralis Gladsax, alumnus alumnus amavi in collegio Mediceo«. I Brevet omtales, at Bircherod havde syslet med de norske Biskoppers Historie, og i Kgl. Bibl. findes endnu et Haandskrift af ham over dette Emne, vel ikke af stor Betydning, men dog tjenende til at vise, at han har haft litterære Interesser tilfælles med Thura.

forhen var hans tro Lærer, men nu hans Velynder og kjære Ven, i sine »Cogitationes Philologicæ« havde beklaget, at den græske Litterærhistorie kun var lidet behandlet, saaledes gjaldt det samme om den danske, hvorfor Thura mente, at et Arbejde, der bødede paa denne Mangel, vilde være af stor Betydning. For at stille sin brændende Lyst til at oplyse den danske Litterærhistorie havde han derfor lagt Haand paa Udarbejdelsen af et saadant Værk, ikke fordi han ansaa sig selv for særlig dygtig, men for at vise sin inderlige Kjærlighed til Fædrelandet, »nullus enim Danus in amore patriæ me Danior unquam esse potest«. Blandt de »Kollegier«, Thura behandler, er naturligvis ogsaa det, han selv tilhørte. Da det var ham om at gjøre, at hans Plan, til hvis Udførelse han trængte til velvillig Bistand fra flere Sider, blev saa bekjendt som mulig, sendte han Exemplarer af Skriftet til forskellige Velyndere. Endnu er bevaret en Del latinske Epigrammer, hvormed han ledsagede sine Tilskrifter til disse Mænd, blandt hvilke, foruden hans Fader, kan nævnes Baron Christian Rantzau, Biskop Chr. Worm, Etatsraad Fred. Rostgaard, M. Chr. Lassen Tychonius i Skive, Vennen og Kontubernalen Jens Paludan, ikke at tale om den Mand, der vel fremfor nogen anden havde ledet Thura ind paa den litterærhistoriske Bane, nemlig M. Søren Lintrup, der siden 1720 var Biskop i Viborg, hvorfor Thura ved hans Bortgang havde valgt den grundlærde Professor Hans Gram til sin Privatpræceptor¹⁾. Det er da ogsaa denne, der har forsynet Disputatsen med sit »Imprimatur«.

Endnu en Prøve af sit forehavende større Værk meddelte Thura, da han under sit Ophold paa Borchs Kollegium 1722—23 udgav: »Particula Historiæ litterariæ Danorum, in qua de Studio Philologico ejusque cultu et progressu in Dania disseritur« I—III. Han begynder med

¹⁾ Afskrifter af de ovennævnte Epigrammer findes i Univ.-Bibl., Addit. 609 4°, med Undtagelse af det til Rostgaard, som er indskrevet i det for ham bestemte Exemplar af Disputatsen (Univ.-Bibl.)

at anføre meget rosende Udtalelser af forskellige fremmede Forfattere om den Iver, hvormed Sprogstudiet blev drevet i Danmark, og leverer derpaa Beviser paa Rigtigheden af denne Ros, idet han først omtaler Arbejderne i det danske Sprog og siden dem i de gamle Sprog. Blandt de førstnævnte fremhæver han med stærk Ros Matth. Moths store haandskrevne Ordbog over det danske Sprog og udtaler sit levende Ønske om, at dette ypperlige Værk maatte blive trykt, hvilket, som bekjendt, aldrig er sket; men Haandskriftet er dog bevaret, hvilket derimod ikke er Tilfældet med et andet af Thura omtalt sprogligt Arbejde, nemlig »D. Joh. Pauli Resenii, Sædlandiæ Episcopi, Viri in universa litteratura exercitatissimi, Lexicon Etymologicum Lingvæ Danicæ, paucis annis ante ejus obitum conscriptum, in Fol.« Forøvrigt kan bemærkes, at da Thura indsaa, at der ikke lettelig kunde komme en latinsk Samtale i Gang angaaende de af ham behandlede Emner, saa ledsagede han enhver af Dissertationerne med en Række disputable Sætninger, især af sproglig Art. Blandt andet foreslaar han en Del Reformer i den danske Retskrivning, hvorefter følgende her kan anføres: »Vort Sprog trænger ikke til Bogstaverne C., Q., X., Z., dels fordi de vare ubekjendte for de gamle Danskere, dels fordi de ikke behøves, da de gjøre os liden eller slet ingen Nytte.« Det er ikke det eneste Punkt, paa hvilket Eftertiden har godkjendt Thuras Forslag, medens det samme ingenlunde altid kan siges om hans Etymologier.

Den Syssel med litterærhistoriske Emner, som disse Afhandlinger bære Vidnesbyrd om, havde dog ikke hindret Albert Thura i med Flid at dyrke sit Embedsstudium, Theologien. Af hans egen Beretning vide vi, at han havde hørt private Forelæsninger af Lintrup over Filosofi og Litterærhistorie, af Gram over Græsk og af Hans Bartholin over Theologi, samt offentlige Forelæsninger af de samme Professorer samt hos Theologen Hans Trellund og Professoren i Hebraisk, M. And. Frølund. Derved var han

naaet saa vidt, at han 16. Marts 1722 havde kunnet tage Attestats med Karakteren *Laudabilis*¹⁾.

Efter at dette Maal var naaet, kastede han sig atter med ungdommelig Iver og forbavsende Flid over Danmarks Litterærhistorie, saa han allerede i Efteraaret 1722 kunde afslutte sit ret omfangsrige og fortjenstlige Værk »*Idea historiæ litterariæ Danorum*«, der Aaret derefter udkom i Hamborg, forlagt af en derværende Boghandler, sikkert fordi Thura ikke her hjemme havde kunnet finde nogen, der vilde paatage sig Omkostningerne ved Værkets Trykning.

Bogen, der udgjør 362 Sider (i 8°) foruden vidtløftige Registre, er tilegnet Kronprins Christian (VI). Den bestaar af to Afsnit, af hvilke det første handler om det danske Sprog, om Skoler, Gymnasier, Akademier, akademiske Kollegier, akademiske Grader, Professorer, Studenter, Bibliotheker, Bibliothekarere, Bogtrykkerier og Boglader; det andet indeholder en udførlig Udsigt over de lærde Studiers Fremgang i Danmark gennem de sidste 200 Aar. Det sidste Kapitel handler »*de studio poetico Danorum*«. Det er ikke blot til den trykte Litteratur, Forfatteren tager Hensyn, men næsten ligesaa meget til den haandskrevne. Man erindre, at Thura skrev, inden den ødelæggende Brand 1728 havde lagt Universitetsbibliotheket i Aske og tilintetgjort en stor Del af, hvad ældre Forfattere paa Grund af Tidernes Ugunst havde maattet efterlade utrykt. For at faa Stof til visse Partier af Skriftet (saasom om Skoler og Gymnasier m. m.) havde Thura skriftlig henvendt sig til en Mængde litterære Personligheder for at faa de Oplysninger, han savnede. Undertiden var det lykkedes ham at faa gode Materialer, men ofte var det mangelfuldt, hvad man havde meddelt ham, og den Hurtighed, hvormed han havde arbejdet, havde ikke gjort det muligt for ham at faa alle Manglerne udfyldte. Vel muligt

¹⁾ Thuras Examinatorer vare Professorerne Hans Bartholin og Hans Steenbuch. Den 24. Jan. 1723 prædikede han for Dimis for Bartholin og kjendtes *Laudabilis*.

ogsaa, at han manglede Sands for stræng Nøjagtighed og Fuldstændighed. Fejltagelser vil det derfor ikke være vanskeligt at paapege paa flere Punkter¹⁾. Det er aabenbart gaaet Thura, som det jevnlig gaar unge Forfattere: de ville gjerne se Frugt af deres Arbejde, og derfor ile de for meget med at lade komme for Lyset, hvad de have samlet. Med andre af Samtidens Videnskabsmænd gik det, som bekjendt, paa den modsatte Maade: de samlede og samlede, indtil Stoffet voxede dem over Hovedet, saa de maatte efterlade deres store Samlinger ubearbejdede og derfor til ringe Nytte for Eftertiden. — I Fortalen beklager Thura, at han, af Hensyn til at Værket trykkedes i Udlandet, i Afsnittet om det danske Sprog havde maattet udelade de fleste af de indsamlede oplysende Sprogprøver, da det var at forudse, at de vilde blive saa vanhældede af Trykfejl, at de ikke vilde være til megen Nytte.

Saaledes som Skriftet nu er, aflægger det dog et stærkt Vidnesbyrd om Forfatterens levende Interesse for de litterære og videnskabelige Forhold i Fædrelandet og om hans ganske ualmindelige Arbejdskraft, særlig naar man tager Hensyn til, at det er sluttet den Dag, han fyldte 22 Aar, og strax efter at han med Ære havde afsluttet sit theologiske Studium.

I Fortalen til Skriftet bemærker Thura, at Falsters »Idea Historiæ litterariæ Romanorum» (1718) havde været hans Forbillede. Intet Under derfor, at Falster med levende Deltagelse hilse sin Discipels Arbejde, som han havde set, inden det blev trykt, og i et Brev fra 1721 opfordrede den ved sit Kjendskab til dansk-norsk Litteratur fremragende Historiker, Nic. Pet. Sibbern, Slotspræst i Glück-

¹⁾ Langebek, der forøvrigt satte Thura højt, har allerede paapeget en Del Skrifter, som Thura ikke har medtaget i sin »Idea«, skjønt de i høj Grad fortjente det (s. J. Langebeks Breve ved Rørdam, S. 279.) Ligeefremme Fejltagelser er det ogsaa let at paavise.

stadt, til at se at faa det til Laans¹⁾. Det er ikke usandsynligt, at Sibbern har fulgt dette Vink, og at der er kommet en Forbindelse i Stand mellem ham og Thura, hvilken har ført til, at Sibbern ved sin Anbefaling og sine Forbindelser i Hamborg har hjulpet til at skaffe en Forlægger til Skriftet.

Efter at Værket var udkommet, blev det anmeldt baade i »Nye Tidender om lærde Sager« 1723, Nr. 38, S. 297—9, hvor der udførlig gjordes Rede for Indholdet, og i *Acta Eruditorum Lipsiæ* Dec. 1723, S. 530—5, hvor det bemærkes, at man nu i Norden, ligesom andensteds, syntes med megen Iver at ville kaste sig over Litterærhistorien, hvilket fortjente al Berømmelse. Det berørtes tillige, at Prof. And. Frølund tænkte paa at fortsætte Vindings *Academia Hauniensis*, noget, der dog, som bekjendt, ikke er sket.

Endnu er Thuras Haandexemplar af hans »*Idea*« bevaret (Ny kgl. Saml. 1213 b. 4°), forsynet med mange Rettelser og Tilføjelser, der vidne om, at han blev ved af syse med Emnet, saa længe han levede.

I Dec. 1722 blev Rektor Sirich i Ribe kaldet til Sognepræst i Øse og Næsborg. Konrektor Chr. Falster var selvskreven til at blive hans Eftermand. Men nu var der den Omstændighed, at Rektoratet var saa ringe aflagt, at Falster ikke mente at kunne leve deraf, uden han fik Tilladelse til ogsaa at beholde Konrektoratets Indtægter mod at holde en Subrektor. Det har nu været fortalt, og Falster synes en Tid selv at have troet, at Biskop Thura modsatte sig denne Ordning, fordi han ønskede sin Søn Albert til Konrektor ved Skolen, og det kunde jo være meget rimeligt, om Biskoppen ønskede sin dygtige Søn paa denne Plads. Imidlertid har Dr. Chr. Bruun i sine Studier over Falsters Levned fremskaffet Oplysninger, der utvivlsomt vise, at, hvad der end kan have gaaet som

¹⁾ N. M. Petersens Bidrag til t. d. danske Lit. Hist. IV, 365.

Rygte i Ribe, saa har dog Biskop Thura ikke lagt Opfyldelsen af Falsters Ønske nogen Hindring i Vejen, men meget mere anbefalet ham paa det bedste¹⁾. I Virkeligheden led Skolen vel heller ingen Skade ved denne Sammenhobning af Embeder, da Falster til Subrektor antog den dygtige Latiner Laurids Gram, en Broder til Professor Hans Gram; i ethvert Tilfælde fik han ingen Grund til at betragte sin gamle Discipel som en Medbejler.

Skjønt Thura saaledes ikke fik nogen Ansættelse i Ribe, var der dog et andet Sted i hans Faders Stift, hvor der aabnede sig en Plads for ham. I Slutningen af Aaret 1723 blev Rektoratet ved Kolding Skole nemlig ledigt ved Mag. Anders Nielsen Lundes Død²⁾, og da Biskoppen den Gang kavde Ret til at kalde Rektorer, om end Valget skulde have kongl. Stadfæstelse, saa blev Albert Thura 21. Dec. 1723 af Faderen kaldet til Rektor ved den nævnte Skole, hvilket Kald 31. Dec. s. A. fik kgl. Stadfæstelse. Den 18. Jan. 1724 fratraadte han sin Plads paa Borchs Kollegium og begav sig paa Rejsen til sin ny Virkekreds. Den 18. Febr. s. A. blev han indsat i Rektorembedet af sin Fader, hvis Tale ved denne Lejlighed endnu er bevaret. Biskoppen drøfter heri Spørgsmaalet om den hedske Oldtidslitteraturs Anvendelighed ved den kristelige Ungdomsundervisning, og kommer til det Resultat, at man maa søge at undgaa, hvad der kan besmitte Ungdommens Sind, og holde sig til det gode, som findes hos Oldtidens Skribenter³⁾. Albert Thuras Tiltrædelsestale omtales i Møllers Cimbria lit. II, 891 som »Oratio auspicalis de scholæ Coldingensis origine et Rectoribus, Ao. 1724 ha-

¹⁾ Bruun, Falsteriana, S. 1 ff. 162 f.

²⁾ Han var født 1665, Student 1690, senere Amanuensis hos Biskopperne Chr. Lodberg og Ancher Anchersen i Ribe. 1698 Rektor i Kolding, Magister 1702. Døde i Dec. 1723 og blev begravet 23. Dec. i Kolding Kirke.

³⁾ Afskrift af Talen, der selvfølgelig er paa Latin, findes i Univ. Bibl., Addit 614. 4°.

bita« (msc.), men synes ikke mere bevaret. Senere fik han dog Lejlighed til at behandle Emnet paa Dansk.

Naar Thura i en Alder af 23 Aar blev Rektor ved en af Landets Latinskoler, kunde det jo se ud, som om han i høj Grad havde haft Lykken med sig; men ikke at tale om, at han ved at gaa til en Provinsby, fjernt fra Hovedstaden, mistede Adgangen til de Arkiver og Bibliotheker, som hidtil havde ydet ham Stof til hans Samlinger og Studier, saa var en Rektors Embede den Gang kun et tarveligt Levebrød, og ved Kolding Skole klæbede den væsentlige Ulempe, at Skolebygningen var i en saa elendig og faldefærdig Tilstand, at det næsten var forbundet med Livsfare at holde Skole i den. Opvarmes kunde den ikke, saa Lærere og Disciple om Vinteren maatte udstaa megen Kulde. Thura har selv senere fortalt: »Skolen har i mange Aar været faldefærdig og uheldig, og i de sidste Aar staaet for Rav og Fald. Murene befandtes overalt at have dybe Revler og Rifter i sig, og de fleste Bjelker, Sparrer og Lægter vare forraadnede. Hvilket forarsagede, at man 1725, da jeg var Rektor i Skolen, lod hente baade Bygningsmestre og forfarne Synsmænd, der skulde granske og skønne, hvad Helbred Skolen var af, og om den ved en taalelig Bekostning af Kirken kunde reddes. Men, som alles Ord gik derpaa ud, at Skolen ufejlbarlig skulde nedbrydes og igjen af ny opbygges, om den ellers i Fremtiden skulde være af nogen Bestandighed, saa maatte man, af Frygt for at blive ihjelslagen midt i Læsningen ved den mindste kave Vind, der kunde kaste Huset over Ende og ned i Hovederne af os, plat forlade Skolen og holde Læsningen for Disciplene hver i sit Kammer«¹⁾).

At Thura, ung og ivrig som han var, har søgt at bringe det bedst mulige ud af de daarlige Forhold, kan ikke betvivles. Han begyndte efter Falsters Exempel at

¹⁾ En historisk Beretning om Colding Skole (føjet til Thuras Lykønsknings-Tale ved den ny Skolebygning Indvielse 1732).

anlægge et Skolebibliothek¹⁾, og han indrettede en Skolebog eller omhyggelig Samling af statistiske Efterretninger om Skolens Indkomster, Rektors og de tre Høreres Embedsindtægter samt Disciplenes Beneficier²⁾. Et tiltalende Træk fra hans Rektortid er den Interesse, hvormed han omfattede Skolens Majfest. Der var saa lidt i hine Tider, som kunde hjælpe til at gjøre den trange Skolegang glædelig for Disciplene, at det maa paaskjønnes, naar Rektoren ikke forsømte den Lejlighed, som hin gamle Skik tilbød, til at bringe lidt Afveksling ind i sine Lærlinges Liv. — Det er næppe tvivlsomt, at Majfesten stammede fra Middelalderen; derpaa tyder i alt Fald Morten Børups bekjendte skønne Foraarssang »In vernalis temporis ortu lætabundo«, der i sin Tid benyttedes i Aarhus ved den nævnte Fest. Alb. Thura har med særligt Hensyn til Kolding ytret:

»Som alting i Naturen fryder sig ved Foraarstiden og faar ligesom nyt Liv igjen, idet Markerne og Skovene begynder da at klæde sig i sin Sommerdragt, og foraarsager Lyst og Fornøjelse i alle levende Kreatur, saa have vore Forfædre fundet for godt at forunde den studerende Ungdom, endog paa saadan en Tid, der ofte er yndelig og behagelig, nogen sær Glæde og Tidsfordriv. Hvorudover det er blevet sædvanligt, at Disciplene i de fleste af vore Skoler har ført Maj i By, og derefter samme Dag holdt et Gilde eller Gjæstebud, hvilket er sket paa Philippi Jacobi Dag (c: 1. Maj) eller, hvis Løv endda ikke var udsprunget paa Træerne, 8 à 14 Dage der efter. Hvilken Skik og her ved Skolen er bleven holden. Men, som det Tid efter anden befandtes, at nogen Uskik herved gik i Svang, og der undertiden anvendtes paa Gildet alt for

¹⁾ A. Thuras nævnte Beretning om Colding Skole (indført i hans Lykønskningstale ved den ny Skolebygnings Indvielse 1732), S. 29 ff., hvor ogsaa de af ham affattede Regler for Bogsamlings Benyttelse ere indførte.

²⁾ Fyhn, Efterretn. om Kjøbstaden Kolding, S. 135 ff.

store og for Forældrene utaalelige Omkostninger, blev det af Lensmanden, Hr. Caspar Marchdanner, fundet fornødent at gjøre nogen ny Anstalt Aar 1609« — — —

Jeg skal ikke opholde Læseren ved denne Bestemmelse, som kan efterses hos C. F. Ingerslev i hans »Bidrag til Kolding lærde Skoles Historie« (1845), S. XVI. f., hvor den Beskrivelse, Thura giver af Majfesten paa hans Tid, ogsaa findes aftrykt¹⁾. Han fortæller heri bl. a., hvorledes Skolens Lærere og Disciple paa Festdagen »gaa ud over al Byen, da Skolen sjunger langs ad Gaderne for Godtfolks Dørre og især visse Stykker, som passe sig paa Foraarets Fryd og Lyst«. Thura er selv Forfatter af et Par Smaasange, der ved denne Lejlighed brugtes, og Læseren vil uden Tvivl finde, at han har været ret heldig i at anslaa Tonen:

En Sang, som blev brugt af Colding Latinske Skoles Disciple ved May-Grevernes Omgang den 9. Maj 1724.

(Hvilken Disciplernes Omgang er en Levning fra forrige Tiders Maygreve-Gilde og anden Lystighed, som holdtes ved Skolen, som nu er aflagt, da nu omstunder intet saadant Gilde holdes, men Skolens Discipler alleene paa en vis Dag i May-Maaned, ligesom paa de hellige Aftener, gaar omkring Byen og synger.)

Saa lad da Coldings-Skole
 Beholde sine Stole
 Og Bøgger lidt i Fred;
 Vi samles i en Skare
 Og vil i Dag forklare
 Den Lyst, vi frydes ved;
 Da Skovens Pragt og Ynde
 Forvolder, vi begynde
 At føre May i By;
 Thi skal mand nu fornemme
 Vor Skoles glade Stemme
 Med Svar fra Himlens Sky²⁾.

¹⁾ Den findes allerede trykt i Nye Tidender om lærde og curieuse Sager 1732, S. 514 ff.

²⁾ Findes indført blandt Thuras »Betænkninger og Indfald« (1726).

I Thuras haandskrevne Værk »Valvæ scholarum regni Dan. apertæ«, hvori der findes udførlige Efterretninger om Kolding Skole, har han ogsaa indført følgende:

*De Scholæ Festivitate anniversaria Anno 1730 d. 22. Maji¹⁾
ita cecini:*

1.

Kom blankeste Sool
Med mildeste Miner fra Himmelens Pool!
Lad Straalerne kastes idag paa vor Stad,
Saa bliver hver Borger fornøjet og glad,
Naar Skoven han møder i Maj-Maaneds Pragt
∴ Og skønneste Dragt. ∴

2.

Saa priser hand Gud,
At Vinterens keedsomme Tider gik ud,
Hand hører de Toner med sødeste Lyd,
Som vidne om Sommers livsaligste Fryd,
Og ønsker sig derved ald Velstand og got
∴ Fra Himmelens Slot. ∴

Til egen Opmuntring under Skolegjerningens Besværlighed forfattede Thura »et Hundrede smaa og skjemtsomme Vers«, som i Begyndelsen af Aaret 1726 udkom uden Forfatternavn²⁾ under Titel: »Adskillige Betænkninger og Indfald paa Vers skrevne, og nu samlede og udgivne til at læse af andre for Tiidsfordriv« (Kbh. 4°). Allerede 1721 havde Thura i Anledning af Dronning Louises Død udgivet »en liden Sørge-Aria«, der begynder med de Ord: »Sørger da, begge I nordiske Riger«³⁾, men forøvrigt ikke

¹⁾ Paa den Tid var Thura forøvrigt forlængst gaaet over i en anden Stilling; men hans Interesse for Kolding Skole synes usvækket.

²⁾ Som Forfatter angav Thura sig i sin næste Samling »Betænkninger og Indfald«, der udkom 1728.

³⁾ Optrykt i den wielandtske Samling af smukke danske Vers XI, 520 ff.

forraader noget større digterisk Anlæg. Nu kom han med en hel Bunke Vers, indledet med følgende beskedne Forord:

Til Læseren!

Vel dyppes ey min Pen i Hippocrene Kilde,
Og Aaren flyder ey saa villigt, som jeg vilde,
Dog morer Geisten sig, og i et møysomt Liv
Ved Rimen findes tidt uskyldig Tiidsfordriv.

Kom da, min Ven, og læs, naar Tiden vil tillade,
Hvad lystig Digter-Pen har sat paa disse Blade;
Om mand paa dette Skiemt med milde Øyne seer,
Forlanger den, der sligt har skrevet, intet meer.

Det er mest Ubetydeligheder¹⁾. Dog kan der findes et og andet lille Stykke deri, der endnu lader sig læse. Som Prøve kan følgende anføres:

Over et meget yndefuldt Sted i Skoven strax ved Colding.

Ach! søde Tiidsfordriv! Jeg her med Glæde vanker
Og seer, hvor Hiort og Hind frimodig gaar og spanker,
Jeg sidder her saa tidt i liflig Ly og Læ
Og hører fuld Musik af Fugle, Dyr og Fæ.

Her seer jeg til med Lyst de Speyle-klare Vande,
Her seer jeg Engene, her seer jeg Ager-Lande;
Her seer jeg Colding-Slot i all sin Floer og Pragt;
Her seer jeg Colding-By i nedrig Huule lagt.

O! hvem der havde sig paa dette Sted en Bolig!
Den kunde leve glad, fornøyed, tryk og rolig!
Thi, naar hand ved sin Bog i sligt et Lysthuus sad,
Hand neppe byttede med prægtigst Konge-Stad.

¹⁾ Et Stykke (XII.) beskriver »Faarenes Glæde over en Ulv, der i en Galge var blæst i tu af Vinden«. Det viser, at der paa den Tid endnu fandtes Ulve i Egnen om Kolding, og at det var Skik at hænge det dræbte Skadedyr op i en Galge, ligesom man ogsaa længe derefter slog den skudte Høg op paa en Port eller en Gavl af Huset.

Saa ubetydelige de fleste af disse Rim for øvrigt ere, saa maa de dog have vundet Bifald hos en nøjsom Samtid, da den Modtagelse, de fik, opmuntrede Forfatteren til senere at gaa videre paa samme Bane, ligesom der efter hans Død udkom et nyt Oplag af disse »Betænkninger og Indfald« (Kbh. 1741. 4°).

Efter at Thura i 2 Aar havde forestaaet Kolding Skole, blev han 1. Marts 1726 kaldet til Sognepræst i Lejrskov og Jorderup, hvor Præsten Peder Bertelsen Friede nys var afgaaet ved Døden. Der havde været mange Ansøgere om Embedet¹). Naar Alb. Thura var bleven foretrukken, var det vistnok Hensynet til hans Fader, Stiftets Biskop, der havde været afgjørende. Flere af Ansøgerne vare for øvrigt varmt anbefalede af Biskop Thura, deriblandt især dennes mangeaarige Amanuensis Herman Bøtke (siden Præst i Haarby i Fyn), om hvem Biskoppen havde bemærket, at han førte et skikkeligt og ulasteligt Levned, havde gode Gaver paa Prædikestolen, og i sine Forretninger udviste al den Omhyggelighed, Troskab og Redelighed, som af nogen tro og nidkjær Tjener kunde forlanges, saa hvis Kongen foretrak ham, vilde Kaldet blive godt forsynet. Hvis det derimod behagede Hs. Majestæt at give Sønnen Kaldet, var Biskoppen forvisset om, »at det med Guds Bistand og Naade vilde blive troligen og med en god Samvittighed af ham opvartet«²). Han blev da den heldige, skjønt han sikkert var en af de yngste blandt Ansøgerne.

¹) Øverst blandt Ansøgerne havde Kancelliet stillet Hr. Laurits Lund, der i 15 Aar havde været Kapellan ved Cathrine Kirke i Ribe og havde det Vidnesbyrd fra Biskop Thura, at han havde et overmaade stort Arbejde og liden Løn, og at hans Levned og Lærdom i alle Maader var opbyggelig og upaaklagelig. — Han naaede først 1731 at blive befordret. — Blandt Ansøgerne var ogsaa den siden som herrnhutisk Rejseprædikant bekendte Gert Hansen, der til Attestats og Dimis havde Laudabilis. Biskop Thura bevidnede, at han i Levned var skikkelig og ustraffelig og havde prædikeret til Opbyggelse.

²) Gratia!protokollen i Rigsarkivet.

Den 12. April 1726 blev Alb. Thura ordineret af sin Fader i Ribe Domkirke, hvorpaa han Skjærtorsdag, 19. April, blev indsat i sine Kirker af M. Peder Bering, Præst i Hjarup og Vamdrup samt Provst i Andst Herred. Men først Ugen derefter ($24/4$) holdt han Afskedstale i Kolding Skole, til hvilken han vedblev at staa i det venligste Forhold, ikke mindst fordi hans Eftermand i Rektorembedet, Jakob Sørensen Ørsted, var hans Sødskendebarn¹⁾, og fordi Thuras ny Hjem, Lejrskov (forhen Erst), kun ligger $1\frac{1}{4}$ Mil fra Kolding, saa hans Forbindelse med denne By og de Mænd, han her havde lært at kjende og agte — hvoriblandt særlig kunde fremhæves den vel fortjente Sognepræst, Mag. Laurids Leeh — med Lethed kunde holdes vedlige.

Et Par Maaneder efter at Thura havde tiltraadt Præsteembedet i Lejrskov, rejste han til Kjøbenhavn, hvor han — sikkert efter Indbydelse — 19. Juni 1726 tog Magistergraden under sin forrige Privatpræceptors, Professor Hans Grams, Præsidium. Den 10. September s. A. holdt han i Kolding Bryllup med Jacobe Marie, Datter af afd. Hans Pedersen, Amtsforvalter og Tolder paa Møen²⁾, en Begivenhed, der celebreredes med sirlige latinske Bryllupsdigte af hans Venner, ovennævnte Jakob Ørsted og Johan Gertsen Londemann, Hører ved Kolding Skole og siden Præst i Ringive³⁾.

¹⁾ Jakob Ørsted, der af Thura betegnes som „Consobrinus meus“, var født i Ærøskjøbing 1697, Søn af M. Søren Jakobsen Ø., Præst smst. og senere i Haraldsted og Allindemagle samt Provst i Ringsted Herred, var Student fra Slagelse Skole og tog 1718 Baccalaurgraden. Han tog som Rektor Magistergraden og forblev i Rektorembedet i Kolding indtil 1769. Døde 3. Maj 1771. — Hans Broder, Søren Sørensen Ø., blev 13. Decbr. 1738 (af Broderen) beskikket til Hører og Kantor ved Kolding Skole, efter at han tidligere havde beklædt samme Stilling ved Slagelse Skole. Han døde i Kolding 12. Juni 1732.

²⁾ Se Kirkehist. Saml. 5. R. I, 247, Not. 2.

³⁾ Digtene findes i Univ.-Bibl., Addit. 609. 4°.

I Lejrskov fortsatte Thura sin overordentlig flittige litterære Virksomhed. Det var store Planer, han havde udkastet. Han vilde give en udførlig Fremstilling af Latinskolernes Historie med biografiske Oplysninger om de Mænd, der havde arbejdet i dem. Dette kunde imidlertid kun ske derved, at han satte sig i Forbindelse med de daværende Lærere og Tilsynsmænd, og bevægede dem til at meddele ham, hvad de vidste eller kunde fremskaffe ved at gennemgaa de til deres Raadighed staaende Arkiver. Allerede siden 1724 eller vel endog tidligere ses Thura at have indsamlet Materiale til Værket allesteds fra¹⁾, men det var dog især, efter at han var kommen til Lejrskov, at Sagen tog Fart. Denne Indsamling har siden sat Frugt i hans endnu bevarede store haandskrevne Værk »Valvæ scholarum regni Danici apertæ«, der senere skal omtales.

Men det var ikke blot Latinskolerne, men ogsaa Kjøbenhavns Universitet, Sorø Akademi og det ridderlige Akademi i Kjøbenhavn, hvis Historie han paa lignende Maade ønskede at oplyse, om end dette endnu laa noget fjernere for ham. Under sit Studieophold i Kjøbenhavn havde han samlet henved 3000 Programmer, Disputatser, Taler og lignende akademiske Smaaskrifter. For om muligt at fremskaffe, hvad han endnu manglede af den Art, udgav han 1728 en trykt Fortegnelse over sin Samling med Opfordring til velvillige Landsmænd om at meddele ham, hvad han endnu savnede til Fuldstændiggjørelse af Samlingen, idet han antydede, at naar han var naaet til den størst mulige Fuldstændighed, vilde han overlade det hele til et offentligt Bibliothek. Ogsaa sin allerede betydelige Samling af Billeder af danske Mænd ønskede han suppleret. Skriftet (40 SS. i 8°) har til Titel »Epistola ad populares suos æstimatissimos, qua propositum suum et pium desiderium significare voluit A. Thura« (dat.

¹⁾ Dette fremgaar af de mange i Fortalen til Thuras Gynæceum Danicæ literatum citerede Breve fra Rektorer trindt om i Landet. Nogle af disse Breve findes endnu i hans Brevsamling. Addit. 609. 4°

23. Febr. 1728). Det aflægger et mærkeligt Vidnesbyrd om dets Forfatters ualmindelige Samlerlyst og Samlerevne.

Ikke nøjet med disse vidt udseende Planer tænkte Thura ogsaa paa at samle Efterretninger om Kjøbsted-præsterne i Danmark og Norge, til hvilken Ende han skrev til saadanne, fra hvem han kunde vente Oplysninger. Af et Brev fra Apr. 1728 ses det saaledes, at han havde henvendt sig til den tyske Præst i Helsingør, Cay Burchard Zwergius, der meddelte ham biografiske Notitser om sine Formænd. Da Thura ved samme Tid havde Besøg af M. Jens Jensen Bergendal, Sognepræst ved den danske Kirke i Fredericia, og viste ham Udkastet til sit »scriptum duplex, de pastoribus civitatum et urbium Daniæ et Norvegiæ unum, de scholarum ortu et præsentī statu et rectoribus alterum«, blev denne saa opfyldt af Beundring over hans Flid, at han skrev et længere latinsk Digt, hvori han i stærke Ord priste Foretagendet¹⁾.

Det Bifald, hvormed de af Thura 1726 udgivne Vers vare modtagne, opmuntrede ham til at lade en Fortsættelse komme for Lyset under Titel »Halv-Andet Hundrede mestendeel Moralske Betænkninger og Indfald paa Vers skrevne og siden til at læse af andre for Tids-Fordriv, samlede og udgivne af Albert Thura«. Kbh. 1728 (91 SS. 4 °). Som Prøve kan følgende hidsættes:

II. *Korset er en Christen nyttigt.*

Det Lys, der staar for dig, og brænder i din Plade,

Maa Taanden klippes af, og faaer dog ingen Skade;

Jo meer du brander det, jo bedre det sig teer,

Jo bedre du deraf ved Natte-Tider seer.

En kroged Elme-Stok ved Ildens Varme sættes;

Det skeer, at Stokken skal ved Ildens Varme rættes.

I Æddike og Salt kand jo forvares Mad,

Der mangel hungrig Mund gjør siden mæt og glad.

¹⁾ Univ.-Bibl., Addit. 609. 4 °. Af Thuras Gynæceum Dan. litt. p. 27 ses, at M. Jens Bergendal havde ydet Bidrag til dette Skrift.

En Pode-Mester gaar og nysler i sin Have,
 Han snitter Grene af med Kniv og Sax og Save;
 Og hvorfor gjør hand det? Hand elsker Træet op;
 Des bedre trives det paa Stamme, Bul og Top.
 Mand tærsker Kornet ud ved Pleylen i sin Lade,
 Men mon vel Kornet har af Pleylen nogen Skade?
 Blev det ey tærsked ud, mand da mod Hungers Nød,
 Fik intet Meel og Malt og intet Øl og Brød.
 En ærlig Fader tidt sin Søn og Datter hevser,
 Og for Ulydighed med Riiset dennem revser;
 Men, hvorfor slaar hand dem? og hvad skal Riiset til?
 Ved Riis og Revselse hand dem forbedre vil.
 Gud saarer dig og tidt, og hardt med Modgang plager,
 Og dig en føje Tid sin Naades Soel betager;
 Saa det maa synes snart, som Gud var meget vred,
 Fordi han revser dig med slig Gienvordighed.
 Men Gud er ikke vred: Hand gjør det for at prøve,
 Om du Taalmodighed i Korset veed at øve,
 Og om du i en fast og stadig Tro til Gud
 Vil lide Korsets Tvang og holde Prøven ud.
 Saa kys paa Herrens Haand, som af saa mildt et Hierte
 Vil lade Tugtens Riis dig her i Verden snerte;
 Thi muligt, om du ey fik Snert af dette Riis,
 Du aldrig Arving blev til Himlens Paradiis.
 I hvad Gienvordighed vor Herre dig vil sende,
 Saa lad din Troes Lys og Lampe altid brænde:
 Og stræb, du altid her med Gud i Pagt maa staa,
 Saa skal du hos din Gud faa Livsens Krone paa.

Efterfølgende Digt giver et lille Indblik i den pædagogiske Praxis, Forfatteren havde haft Lejlighed til at øve, medens han var Rektor ved Skolen i Kolding.

*XI. Dend studerende Ungdom maa iblandt have nogen Liise
 og Frihed.*

Vær ikke suur og barsk, naar dine Børn vil spøge,
 Og sin Fornøjelse med smukke Leege søge;
 Dit Barn forundes maa iblandt en Tiidsfordriv,
 Thi det er Barnets Lyst og tidt hans halve Liv.

Hvo vilde altid see sin Søn at suure-mule,
 Og sidde i sit Huus i Skole-Tvang at skuule?
 Hand bliver Folke-sky, om altid ved sin Bog
 Han saa skal sidde hen i en foragted Krog.
 Men lad ham komme ud og stundom ibland andre
 Af sine Jevnlige til lystig Samling vandre,
 Det gjør ham munter strax og sætter Mood i Bryst,
 Hand siden faaer des meer til sin Studering Lyst.
 Dend Bue, som for stærkt man spænde vil og tvinge,
 Kand ofte, før man veed, i tusind Stykker springe;
 Saa bliver og din Søn til Dosmer mangen Gang,
 Om du vil holde ham for stærkt i Tugt og Tvang.

Disse »Betænkninger og Indfald« have skaffet Thura en Plads i Rahbeks og Nyerups Bidrag til den danske Digtekunsts Historie IV, 213 ff., skjønt Nyerup tilstaar, »at det egentlig er som saare flittig og heldig Dyrker og Bearbejder af Fædrelandets Litterærhistorie, Thura har skaffet sig et priseligt Navn i vor Litteratur, og at han opstilles blandt Digterne, sker mere for hans Celebritets Skyld end for hans Poesiers Værd«. De Prøver, som Nyerup har meddelt af Thuras poetiske Frembringelser, høre dog snarere til de ringeste af dem end til de bedste, i alt Fald hvad Indholdets Vægt angaar; men for øvrigt maa det indrømmes, at nogen høj poetisk Flugt vil man ikke finde hos denne Forfatter, selv om Versifikationen synes at være gaaet let fra Haanden for ham, ligesom for hans Fader, med hvis poetiske Produktion Sønnens har en Del Lighed, om end Faderens Digteraare vistnok var rigere.

Den 19. Juli 1728 rantes Thura af det store Uheld, at hans Præstegaard med alt indeværende gik op i Luer. Aarsagen til Ilden var, at en Karl skjød efter en Due, der sad paa Taget; først da det var for sent at slukke,

¹⁾ Ogsaa i Nyerups Udvalg af Danske Viser fra Midten af det 16. Aarh. til henimod Midten af det 18de, II, 83 ff. findes et Par af Thuras Viser optagne (jvfr. Werlauff, Hist. Antegnelser til Holbergs 18 første Lystpil, 1858, S. 271).

bemærkedes det, at Skuddet havde fænget i Taget, og et Øjeblik derefter stod hele Præstegaarden i Flamme. Thura har selv paa en meget anskuelig Maade udførligt og paa Vers skildret denne for ham saa sørgelige Begivenhed i »Kort Beskrivelse over dend u-formodentlige Ildebrand, som Aar 1728 den 19. Julii ganske lagde i Aske Leirskov Præstegaard« (Kbh. 1728. 4°), et Skrift, der maa have vakt Opmærksomhed, da det paany blev oplagt 1730, ledsaget af »samme Auctors modige Taare over Kiøbenhavns u-lyksalige Ildebrand i bemeldte Aar 1728«¹⁾. Mest gik det Thura til Hjærte, at hans ypperlige Bogsamling og talrige skriftlige Optegnelser var gaaet tabt, paa et og andet nær, som i Huj og Hast var kastet ud af Vinduet. Da Præstegaarden laa i Aske, og det varede en rum Tid, inden han kunde faa en ny opført, maatte han med sin Familie søge Bolig i Skolehuset i Vraa i Lejrskov Sogn. Her søgte han en vemodig Sysselsættelse ved efter Hu-kommelsen at forfatte en Fortegnelse over sin tabte Bogskat, foran i hvilken han skrev følgende Vers:

Med en bedrøved Pen jeg her paa disse Blade
 De Bøgger tegnet har, som, til min største Skade,
 Forsvandt i Ildens Røg, da Huus og Gaard blev brændt
 Ved et forvorpent Skud, som havde Ilden tændt.

Gud veed, at denne Skat af mig var sanket længe,
 Og havde kostet mig u-troelig Fliid og Pænge;
 Min Samling var ey stoor; dog siger jeg med skiel,
 At jeg med dend endda behialp mig meget vel.

Thi noget var her dog af alle slags at finde,
 Der kunde mangt et Laan af Bøgger holde inde,
 Med det, jeg havde selv, jeg mig saa vel begik,
 At jeg kun sjelden Hielp af fremmed Bogskab fik.

¹⁾ Undertegnet: »Skreved i Wraa Skole-Huus udi Leirskov-Sogn i December-Maaned 1728«. — Den første Udgave af Beskrivelsen over Lejrskov Præstegaards Brand har jeg ikke fundet; men den maa dog have existeret, eftersom Udgaven af 1730 udtrykkelig betegnes som »nu anden Gang oplagt«.

Den største Deel deraf var stærkt forgyldt som Lue,
 Og var til Prunk og Pragt i min Studere-Stue,
 Ja hver en Bog, der stood, til Ziir og Nytte var,
 Og, som en gavnlig Bog, paa Ryg sin Titel bar.

Her fandtes Danske Mænd, saa vel af ny som gamle,
 I Kaabber stukne ud, som jeg med Fliid lod samle,
 De sade rundt omkring paa Væggene i Rad;
 Hver Mand beprydede det Sted, hvorpaa hand sad.

Naar fremmed Ven kom op i min Studere-Boelig,
 Hand sagde: Herre Gud! hvor kan I leve roelig!
 I kand jo sidde her med Fryyd paa beste Viis,
 I har jo daglig her et jordisk Paradiis!

Det var og gandske vist. Her glemtes ald min Qvide,
 Jeg ald Bekymring her med Glæde slog tilside:
 Her var min søde Roe; Jeg ret var froe og glad,
 Naar jeg paa dette Sted ved mine Bøgger sad.

Men ak! min kiære Skat! ak! mit Studere-Kammer!
 Som jeg har nu forliist, mit Sind til Vee og Jammer!
 Min Læser! tro mig kun, af aldt det, Ilden toeg,
 Jeg dybest Hierte-Suk for mine Bøgger droeg.

Jeg dybest Hierte-Suk for mine Bøgger drager,
 Og mig, nu for mig selv, og nu for andre klager,
 At Ilden toog mig fra saa kiær een samled Skat,
 Som mig paa Hierte laae vel baade Dag og Nat.

Dog hvad vil jeg mit Sind i meer Bekymring sætte?
 Bør jeg med Himlens Gud i denne Handel trætte?
 Hvad Herren selv har giort, maa jeg jo tie til,
 Guds Vredes Bægere med Taal jeg drikke vil.

Saa mangel et Guds Barn har fristed denne Skæbne,
 Bør jeg da vel med Knur mod Himmelen mig væbne?
 Kand andre bære det, som Gud har lagt dem paa,
 Hvi skulde jeg da ey dend samme Kunst forstaa?

Vel er det tungt for mig at læse disse Navne
Paa Bøgger, jeg har mist, og som jeg nu maa savne,
Og det, som af mig selv med en u-tretted Fliid
Fra Ungdom skrevet var og indtil denne Tiid.

Vel er det tungt for mig, at jeg med Suk og Qvide
Maa Trang i denne Tiid for gode Bøgger lide,
At jeg, som havde nok at moore Sindet med,
Ved laante Bøggers Hielp mig hielper nu afstæd.

Min gandske Præste-Gaard, med hvad der fandtes inde,
Blev jo til Aske brændt og maatte plat forsvinde;
Nu maa der tænkes først paa Præste-Gaard at faa,
Og dertil vist nok vil en heel Hob Penge gaa.

Saa vil der noget til, om jeg skal Boeskab kiøbe,
Og mon ey dette vil til store Penge løbe?
Imidlertid maa jeg, i slig min Sorrigs-Stand,
Med Bøgger hielpe mig saaledes, som jeg kand.

Dog see! jeg trøster mig ved Herrens store Naade:
Hand ey mig glemme skal i denne Nød og Vaade;
Hand selv har saared mig, hand selv kand læge mig,
Jeg sætter da mit Haab, min fromme Gud, til dig.

Hielp selv og staa mig bi, at jeg taalmodig bliver,
Og i din Naades Haand mig ganske overgiver!
Har Ilden taget mig mit Huus og Bøgger hen,
Du giver mig vel Huus og Bøgger nok igien.

De Ord, hvormed dette Digt slutter, vise, at Thura ikke havde tabt Modet. Man skulde jo ellers tro, at et Tab som det, han havde lidt ved Præstegaardens Brand, maatte være saa godt som dræbende for hans Samlerlyst; men det var dog langt fra. Kun 2 Maaneder, efter at han havde maattet søge til Skolehuset i Vraa¹⁾ for at faa Tag

¹⁾ Det var en af de Skolebygninger, Frederik IV havde ladet opføre paa Rytterdistrikterne. Skoleholderen her var den ingenlunde ulærde Henrik Broholm, der 1720 havde udgivet en Samling

over Hovedet, udfærdigede han et Brev til sine Landsmænd som Tillæg til det tidligere omtalte, hvori han havde gjort Rede for, hvad han besad af akademiske Smaaskrifter. I Tillægsskrivelsen oplyser han, hvad han havde mistet; men da han dog havde reddet nogle Bundter af de nævnte Programmer osv., saa opfordrede han nu indtrængende alle, der vilde hans Studier vel, til at sende ham, hvad de kunde afse, til Udfyldning af det tabte¹⁾. Det varede heller ikke længe, inden han atter var i fuld Virksomhed med at indsamle Bidrag til Skolehistorien. En af de Mænd, som med størst Iver imødekom hans Ønsker, var den ikke ufortjente, men siden desværre forfaldne Litterat Jørgen Westerholt (Søn af Thomas Jacobsen, Borger i Odense), der 1728 var bleven Rektor i Svendborg og derfra sendte Thura forskellige Oplysninger, som han satte megen Pris paa, ikke at tale om, at Westerholts Breve aandede den mest levende Beundring for Thuras flittige Studier og litterære Fortjenester. Ogsaa Hullerne i Programsamlingen lykkedes det Thura efterhaanden for en Del at faa udfyldte, i hvilken Henseende Professor Laurids Luja i Odense især ydede ham god Bistand.

I Sommeren 1729 synes Thura at have faaet sin nyopførte Præstegaard saaledes i Stand, at han kunde forlade Skolehuset i Vraa. Det første Skrift, han fra sin ny Bolig gjorde færdigt til Trykning, var hans Fremstilling af danske Kvinders litterære Fortjenester. Materialet til dette Værk havde han for en Del indsamlet ved under Ophold i Odense at gjenennemgaa Karen Brahes Bibliothek og Haandskriftsamling, der indeholdt meget derhen hørende. Men der

latinske Epigrammer, og 1737, formodentlig efter Thuras Tilskyndelse, udgav »Ortus et progressus vernacularum in Dania scholarum«. Han blev 1738 Hører ved Ringkjøbing Skole, og ved Skolens Reduktion Klokker og Chordegn sammesteds. — I Thuras Brevsamling findes flere latinske Vers til ham fra Henr. Broholm, vidnende om Fortrolighed og Hengivenhed.

¹⁾ Afskrift i Univ.-Bibl., Addit. 609. 4°.

var ogsaa en Del Forfattere, som Anders Bording, Eleonore Christine (Ulfeldt), Otto Sperling, Søren Lintrup, Thomas Broder Bircherod, Matthias Schacht o. a., der havde syslet med samme Emne, uden at faa deres Samlinger fuldendte. Alt dette, eller dog det meste deraf, kom nu Thura til gode. Paa sin 29de Fødselsdag (6. Okt. 1729) undertegnede han Fortalen til sit Skrift »Gynæceum Daniæ litteratum«, hvilken Fortale indeholder en Udsigt over de Legater, som Kvinder havde skjænket til Universitetet og Skolerne trindt om i Landet. — Fra at faa en Bog færdig og til at faa den trykt var der imidlertid den Gang ofte en lang Vej. Ved Henvendelse til Boghandler Jonas Korte i Altona, der interesserede sig for nordisk Litteratur, lykkedes det dog Thura at bevæge denne Mand til at overtage Forlaget¹). Men Bogen forelaa dog først 1732 som færdig trykt (18 + 142 SS. i 8°).

Skriftet synes at have vakt ikke ringe Opmærksomhed. Der var vel dem, der mente, at Thura havde været noget for rundhaandet med Uddeling af Adgangstegn til »den lærde Fruerstue«²); men at de Kvinder, der forstod, hvad han havde skrevet, følte sig smigrede ved Opmærksomheden, fremgaar af den poetiske Epistel, som Fr. Rostgaards begavede Datter, Conradine Sophie, Enke efter Fred. v. d. Maase til Tybjerggaard, under Pseudonymet

¹) Se Thuras Breve i Univ.-Bibl., Addit. 609. 4°.

²) Dette er den nedenauførte »Coraline«s træffende Oversættelse af Gynæceum litteratum. — Iblandt Litteraten Chr. Brandts Optegnelser i Ny kgl. Samling, 1269, 4°, findes følgende Bemærkning: »Af de Skrifter og Bøger, som den ellers velfortjente, resværdige og højlærde Hr. M. Albert Thura undertiden tillægger aldeles uforskyldt adskillige danske adelige Fruentimmere som Forfatterinder, da de oftest ikke have videre Del i samme, end at de have ejet dem eller skrevet deres Navn deri, er det mig en Fornøjelse her at kunne frikjende Frøken Anne Grubbe for at have forfattet den haandskrevne Bønnenbog, som han, og paa hans Regning siden Hr. Schønau igjen, beretter at være hendes Arbejde«. (Derefter følger Beviset for, at Anne Grubbe ingenlunde kan have forfattet Bogen).

»Coraline« i Okt. 1734 tilskrev Thura, og hvori hun bl. a. ytrede:

Du, som det usle Qvinde-Kiøn
 Af Letes Aa vel drage,
 En Laurbær-Krone til din Løn
 For ringe er at tage,
 Med mindre alle Muser ni
 Dend samme kunde flette,
 Og din Berømmelse deri
 Paa gyldne Blade sætte,

en Tiltale, som Thura ikke kunde andet end betale med samme Mønt, da han paa Tryk udgav »Coralines Brev fra Siælland«, ledsaget af to poetiske Epistler fra ham selv, under Titel: »En Charteque lagt i Colding Post-Sæk den 1. Dec. 1734« ¹⁾. Da andre litterære Damer efterlignede »Coraline«s Exempel, var Thura altfor galant til ikke at give dem Svar i samme Tonelag og udgav derfor »En liden splinder-ny Bygning i sine adskillige Kamre og Værelser afdeelt, lagt til en større Bygning, Gynæceum Danicæ litteratum kaldet, som blev tegnet i Leirskov 1729 og omsider ganske fuldfærdiget i Altona Aar 1732, hvortil nu haver givet Anledning nogle Danske Fruentimmers Poetiske Brev-Vexling med A. T.« (Kbh. 1735. 4°) ²⁾.

Paa sin Fødselsdag 6. Okt. 1730 undertegnede Thura Fortalen til sit Skrift, »Kort Beretning om Jerslef Herreds Kirker i Aalborg Stift«, der dog først udkom 1732 (Kbh. 28 SS. i 8°). I Fortalen fortæller han, at det var ved Læsning af de to Skrifter, M. Povl Povlsen, Præst i Saxild og Nølev samt Provst i Hads Herred, 1725 havde udgivet om Bisperne i Aarhus og om Sognepræsterne i

¹⁾ Det hele findes aftrykt hos F. C. Schönaus, Saml. af Danske lærde Fruentimer II, 1343 fl.

²⁾ Skriftet nævnes ikke i vore Litteraturlexica og er forgjæves eftersøgt i Bibliothekerne, men maa dog være udkommet, da Thura selv anfører det blandt sine trykte Arbejder (i et Brev til Biskop Ped. Hersleb i Christiania).

Aarhus Stift, samt det af M. Christen Eriksen, forhen Sognepræst tll Sortebrødre Kirke i Viborg, forfattede Skrift, «Viborg Bys Beskrivelse» (1727), at han »af Kjærlighed til sit Fædreland« var kommen paa de Tanker, at det kunde blive nyttigt og fornøjeligt for hans Landsmænd at læse lignende Skrifter om andre Stifter og Stæder i Fædrelandet. Han henvendte sig derfor til sin Fader, Biskoppen i Ribe, og siden til M. Frants Thestrup, Biskop i Aalborg, med Anmodning til dem om at opfordre Præsterne i deres Stifter til at skaffe ham de Efterretninger om Kirkerne og Præsterne paa ethvert Sted, som de kunde skaffe tilveje. Da det gik efter Ønske, og Beretninger vare indkomne fra de allerfleste Sogne, særlig i Ribe Stift, til hvilket Opfordringen først var udgaaet, gav han sig til at bearbejde Stoffet paa Latin; men saa kom den ulykkelige Ildebrand, der tilintetgjorde, hvad han havde udarbejdet, og tillige alt det indkomne Materiale fra Ribe Stift; men de fleste af de indkomne Breve fra Aalborg Stift var han dog saa heldig at faa reddede. Efter Branden, »da jeg havde kun lidet at more Sindet med, naar jeg fra Embedets Forretninger havde nogen Lise«, gav han sig til paany at udarbejde Beretningen om sidstnævnte Stift paa Latin og var kommen til Ende dermed, »da en og anden fornemme Ven« forestillede ham, at det var heldigere, om Skriftet udkom paa Dansk, hvorved det sikkert vilde faa flere Læsere. Denne Opfordring havde han fulgt og udsendte det ovennævnte lille Skrift som en Prøve, »at jeg derved kan indhente mine elskelige Landsmænds Betænkning, enten jeg skal lade det øvrige, som om Aalborg Stift findes hos mig, komme for Lyset, eller det skal blive liggende hos mig fremdeles og være Møl og Mus til Del og Bytte«¹⁾).

Denne Prøve, »hvorved 1. anføres de Gravskrifter og

¹⁾ I Nye Tid o. lærde og cur. Sager for 23. Aug. 1731 anmeldtes, at Skriftet om Jerslev Herreds Kirker kunde ventes med det første »her fra Pressen«.

mærkværdige Sager, som findes ved Kirkerne; 2. meddeles Fortegnelse paa alle Sognepræsterne siden Reformationen; 3. meldes om et og andet, som ved Stederne og Egnen der omkring kan være værdt at antegne«, blev det eneste, Thura fik udgivet af Værket; men hans egenhændige Haandskrift til det øvrige er endnu bevaret i det st. Kgl. Bibl. (Ny kgl. Saml. 743 a. 4°), og en overordentlig nitid Afskrift af samme i Thottske Saml. 1445. 4°. Det kom til nogen Nytte, da Hans de Hofman senere forfattede sin Beskrivelse af Aalborg Stift¹).

I Fortalen til det nævnte lille Prøveskrift siger Forfatteren: »Hvad Aalborg Bispekrønike angaar, da ligger den i lige Maade hos mig, for nogle Aar siden færdig og paa Latin skreven, i hvilket Sprog den vil og, om Gud vil, med det første komme for Lyset«. Dette Skrift, til hvilket Biskop Thestrup havde ydet Bidrag, lykkedes det Forfatteren at føre ud over de Fataliteter, der den Gang saa ofte standsede Skribenterne paa Halvvejen; thi et Par Aar derefter udkom virkelig hans »Series Episcoporum, qvi Diœcesi apud Cimbros, olim Vansalicæ & Vandalicæ, seu Børglumensi, hodie Alburgensi dictæ, ante et post Reformationem præfuerunt« (Hafn. 1733, 48 SS. i 8°). Skriftet er tilegnet Biskop Fr. Thestrup og Forfatterens gamle Velynder, Professor Hans Gram, der da var Universitetets Rektor.

Den 1. April 1731 døde Biskop Laurids Thura i Ribe i en høj Alder, nærmest som Følge af et ulykkeligt Fald; hans Hustru overlevede ikke blot ham, men ogsaa Sønnen Albert Thura, i mange Aar († 1760). I Bispeembedet fulgte Matthias Anchersen, der var født i Kolding, Søn af Ancher Anchersen, tidligere Biskop i Ribe. Han var en Mand af stor Lærdom og vistnok i Besiddelse af rige Evner; men han havde dog visse Skrøbeligheder, der gjorde ham mindre heldig som Biskop. Albert Thuras Forhold til hans

¹) Se Fortalen til Hofmans Foundationer IV.

ny Foresatte maa dog antages at have været godt, saa meget mere, som han senere blev gift med Biskoppens Datter. Den 29. November 1732 døde nemlig Thuras tidligere nævnte Hustru i Barselseng med sit 5te Barn. Den 18. Juni 1734 ægtede han Cathrine Margrethe Anchersen¹⁾, hvis Skjønhed og Ynde han i Breve til sine Venner priser i stærke Toner.

Efter at Christian VI havde tiltraadt Regeringen, var Thura en af de mange, der paa Vers hilsede den opgaaende Sol. I Sommeren 1731 gjorde Kongen nemlig en Rejse gennem en Del af sine Lande, ved hvilken Lejlighed han ogsaa besøgte Kolding, hvoraf Thura tog Anledning til i en »Allerunderdanigst Lykønskning« (dat. Lejrskov 15. Juli 1731) at udtale sine loyale Følelser og Folkets Haab. Ogsaa ved en senere Lejlighed kom hans poetiske Aare til lignende Anvendelse, da han udgav en »Lyk-Ønsknings Aria til begge Deres Majestæter Kong Christian den Siettes og Dronning Sophiæ Magdalenes Fødsels Dage den 28. og 30. Nov. 1735«²⁾.

At Thura ogsaa ad anden Vej søgte at vinde Opmærksomhed paa de højeste Steder, synes at fremgaa deraf, at han 6. Okt. 1732 tilegnede Dronningen et større religiøst Skrift, »Eenfoldige og Gudelige Tanker over nogle faa Sprog af den Hellige Skrift, Guds Børn til Trøst og Opbyggelse og til Andagts Opmuntring« (Kbh. 1736, 296 SS. i 4°). — I Fortalen, der er dat. 24. Juni 1732, ytrer Forfatteren: »De faa Sprog af Guds Ord, som her fremstilles, et Guds Barn at læse til en gudelig Forlystelse og Tidsfordriv, er mestendels enten i Prædiken eller ved Brudevielse eller til Ligprædikener eller ved andre Lejligheder af mig i Eenfoldigked forhandlede«. Skriftet var ikke

¹⁾ Fr. Hjort, Slægten Thura, S. 21. Den tidligere omtalte Skoleholder i Vraa, Henrik Broholm, har i et langt latinsk Digt besunget dette Bryllup (Addit. 609. 4°).

²⁾ Bibliotheca Danica III, 347. 353.

bestemt til at være en Lærdomsprøve: »Thi hvo skulde kunne eller ville vente sligt hos mig, som siden min Præstegaards og mine Bøgers Aske har fast ikke haft nogen tilstrækkelig Bog at benytte mig af, som Præst, anden end min Bibel.« — Skriftet vidner om kristelig Alvor; men Paavirkning af Pietismen spores ikke. Blandt de Afsnit, hvoraf det bestaar, kan fremhæves Nr. XIX: »Et Guds Barns hellige Tanker om sin Daab«.

For vor Tids Smag ere de nævnte religiøse Betragtninger langt mere tiltalende end et andet Skrift af samme Forfatter, der bærer Titelen: »En Vækker i søvnagtige Christnes Øren, som ved hvert Minut raaber: Var dig for Satan! Sligt forestilles alle Mennesker til Advarsel i en eenfoldig Prædiken, holden i Leirskov Kirke paa Tredie Søndag i Faste 1735«. Kbh. 1738 (60 SS. i 4°). Denne vidtløftige Prædiken, der er approberet til Trykken baade af Biskop Matth. Anchersen og af Professor Marcus Wøldike, indeholder en hel Satanologi, og den synes at have vundet Samtidens Bifald, da den oplagdes paany 1742. — Af Thuras efterladte Breve ses, at hans Nabo og gode Ven, Hr. Niels Tøxen i Verst, har haft den til Laans i Manuskript, og at han beholdt den saa længe, at Forfatteren maatte kalde den tilbage. Om den har tiltalt Tøxen, vide vi ikke; men det maa vel antages. I »en gudelig Salme«, hvormed samme Prædiken slutter, lader Thura en Kirkegænger bl. a. udtale sig saaledes om Emnet:

Jeg, som i Dag til Kirken gik,
 En haard og grusom Præken fik,
 Som handlede om Fanden,
 Med Rædsel hørte jeg derpaa,
 De andre gjorde ligesaa,
 Vi saae da paa hinanden;
 Min Nabo græd, og jeg græd med,
 Gud hielp mig til et bedre Sted!

Er Satan løs, har hand den Magt,
 At mangel Siæl kan blive bragt
 Ved ham til evig Pine?
 Kand hand ved sine Fristelser
 Forføre Christne Mennisker
 Med List og smire Mine?
 Hvor maa da jeg forvare mig,
 Gud hielp mig selv at tro paa dig!

For paa ét Sted at samle, hvad der er at sige om den kirkelige Side af Thuras litterære Virksomhed, kan det bemærkes, at der i Optegnelser om ham og hans Slægt tillægges ham »Nogle catechetiske Spørgsmaal, 1735«¹⁾. Af hans Brevvexling i nævnte Aar med nævnte Niels Tøxen²⁾ fremgaar, at Thura da har haft et Skrift færdigt til Trykken, indeholdende kateketiske Spørgsmaal til Forsvar for den da brugelige Form for Skriftemaalet. Selv angiver han etsteds Skriftets Titel saaledes: »Skrifte-Maals og Skrifte-Stolens Vigtighed og Værdighed, Hellighed og Herlighed i vore Kirker, ved eenfoldige Spørgsmaal og Giensvar viist de Unge i offentlige Samtaler med dem efter Prædiken udi Catechizationen i Leirskov og Jorderup Kirker, Aar 1735«³⁾. Det var et af Tidens brændende Spørgsmaal, som her var behandlet. Udgivelsen mødte derfor Vanskeligheder, Forfatteren ikke kunde overvinde, som det ses af følgende Antegnelser (med Andr. Hojers Haand) i General-Kirkeinspektions-Kollegiets Forhandlingsprotokol:

1739, 20. Jan.: »Hr. Albert Thura, Sognepræst til Leirskov i Ribe Stift, ved Skrivelse af 17. Jan. beder om Resolution, om og naar hans lidet Skrift om Skrifte-stolens Vigtighed og Værdighed, som efter foregaaende lovlig Censur dog af General-Kirkeinspektionen fra Bogtrykkerne var til Eftersyn æsket tilbage, maatte

¹⁾ Fr. Hjort, Beretn. om Slægten Thura, S. 24.

²⁾ Univ.-Bibl., Addit. 609. 4°.

³⁾ Thura, Specimen, lexicæ Dan.-Lat. (Hdskr. i Gl. kgl. Saml. 2386. 4°).

trykkes. — Ham svares, at Collegium efter sin Instrux og Tidernes Omstændigheder finder det til Kirkens nuværende Rolighed fornødent, at Bogen bliver hos Collegio«.

1739, 10. Marts. »Hr. Alb. Thura, Sognepræst til Leirskov, d. 3. Marts, beder, at hans Skrift om Skriftestolen tillades at trykkes, eller ham uskadte remitteres«. Resolution: »Skriftet sendes Auctori tilbage, dog med Paaskrift, at det ej maa trykkes uden nærmere Tilladelse«.

Det er et ret karakteristisk Træk af Kirkekollegiets Praxis. Skjønt det er utvivlsomt, at Thura har taget den ved Kirkeritualet foreskrevne Ordning af Skriftemaalet i Forsvar mod de Angreb, som af yderliggaaende Pietister rettedes mod den, maatte hans Skrift dog ikke komme ud for ikke at fremkalde Modskrifter. Nu synes Haandskriftet at være tabt.

Det er tidligere berørt, at der ved Kolding Skole var den store Ulempe, at Skolebygningen var ubrugelig. Denne for en Skole saa væsentlige Mangel blev endelig med Møje afhjulpen, og i Foraaret 1732 var man kommen saa vidt, at en ny Bygning kunde indvies¹⁾. Hovedtalen holdtes ved denne Lejlighed paa Latin af Stiftets ny Biskop, Matthias Anchersen, der behandlede det latinske Sprog med et selv i hine Tider ualmindeligt Mesterskab, der er saa fremtrædende, at man ved Læsning af en af hans Taler strax kjender ham paa Stilen, selv om Talen ikke er mærket med hans Navn²⁾. Efter Biskoppen talte Skolens Rektor,

¹⁾ Denne Skolebygning er nu forlængst afløst af en ny og smuk Bygning, og Forfatteren af disse Linier er formodentlig en af de saa nulevende, der husker den gamle Bygning, som gjorde et i høj Grad tarveligt Indtryk. Saa vidt erindres, var der Stengulv i Skolestuen.

²⁾ I Ny kgl. Saml. 1255, 4°. findes et Hdskr. uden Forfatternavn, der indeholder »Inauguratio scholæ Coldingensis habita An. MDCCXXXII d. 26. Martii« samt 10 Synodaltaler. Stilen viser klarlig, at Anchersen maa være Forfatter af disse Taler.

og tilsidst holdt Thura en versificeret dansk Lykønskningstale, som det maa have været en ren Fornøjelse for de mange tilstedeværende »af gejstlig, militær og verdslig Stand« at lytte til ovenpaa de to latinske Taler, som de fleste af dem intet havde forstaaet af. Den begynder paa følgende Maade:

I vakre, Brave Folk! som ere her tilstede,
 Og alle tage Deel i Colding Skoles Glæde;
 Tillader ogsaa mig, endskiønt en Landsby-Præst,
 At tale et Par Ord paa Skolens Jubel-Fæst.
 Jeg selv paa tredde Aar har været her som Lærer,
 Og derfor Skolen end i Barm og Hierte bærer;
 Min Kjærlighed til dend jeg ey forglemme vil,
 (Thi det umueligt var) saa længe jeg er til.
 Just det er Aarsag til, at jeg fik nys i Sinde,
 Ved denne Samling, her at lade mig indfinde,
 Og, som en gammel Ven af dette Læse-Stæd,
 At legge og i Dag min Skærv i Lavet med.
 Og, faar jeg Frihed til, min Tale her at holde,
 Jeg mindste Kiedsomhed skal Eder ej forvolde,
 Thi Tiden minder selv, at jeg bør være kort,
 Da hver af Eder vel er træt, og haster bort.

Denne Tale, ledsaget af værdifulde historiske Tillæg, udgav Thura siden under Titel: »Lyk-Ønskningstale til Colding Byes Kongelige Skoles Indvielses Høytid, holden i Skolen dend 26. Martii 1732. Tillige med en Historisk Beretning om Colding Skole fra dends Begyndelse indtil denne Tiid«. (Kbh. 44 SS. i 4°). Den er forsynet med en rimet Tilegnelse til Gehejmerraadinde Kirsten Harboe, f. Fuiren til Støvringgaard, der har vundet sig et anset Navn ikke blot som Stifterinde af det Harboeske Frue-kloster i Kjøbenhavn og af Støvringgaards Kloster, men ogsaa som stor Velynderinde af alle litterære Bestræbelser, der i hende havde en værdifuld Støtte.

Den ny Skolebygning prydedes med en af Thura for-

fattet lang latinsk Inscription, affattet i Lapidarstil og indeholdende Hovedtrækkene af Bygningens Historie. Den findes aftrykt i E. G. Taubers »Breve fra Kolding« (1822), S. 31—5, ledsaget af en dansk Oversættelse (af Tauber), der dog indeholder den komiske Fejltagelse, at Biskop (»Præsul«) Matth. Anchersen gjøres til »Byens Borge-mester«.

For at faa nogle af sine Udarbejdelser eller Samlinger anbragte paa passende Maade var Thura traadt i Forbindelse med Udgiveren af Ugebladet »Nye Tidender om lærde og curieuse Sager«, Jochum Wielandt. I August 1731 meddelte denne sine Læsere, at »en god Patriot i Jylland, der i mange Aar har været omhyggelig for at se sit Fædrelands Historie, fornemmelig Historiam Danorum litterariam, illustreret«, havde lovet at indsende »smaa Observationer om danske mærkelige Sager«, som man haabede vilde fornøje Læserne¹⁾. Snart efter begyndte da Thuras Meddelelser under Titel »Notification om Danske curieuse Sager«. Som det meste af hans Produktion dreje Meddelelserne sig især om litterær- og personalhistoriske Emner. Han begynder med Indskrifter fra forskellige Kirker, især i Aarhus Stift, siden følge Oplysninger om Biskopperne i Norge efter Reformationen, om Danske, der havde erhvervet Doktorgraden ved fremmede Universiteter, om Sognepræster ved vor Frue og S. Nicolai Kirker i

¹⁾ Jvfr. Stolpe, Dagspressen i Danmark IV, 136 f. Allerede lidt tidligere havde Thura for øvrigt ydet et Bidrag til de lærde Tidender (1731, S. 323 ff.), idet han havde indsendt Beretning om en i Uhre i Lejrskov Sogn 20. Apr. 1731 »født« Gjæsling, der havde 4 Ben. Samme Dag var han rejst til Ribe i Anledning af sin Faders Jordefærd og havde taget Misfosteret med, som han 21. Apr. tilstillede Stiftsfysikus, Dr. Ancher Anchersen, med en latinsk Skrivelse, hvori han opfordrede ham til at udtale sig om denne Naturmærkværdighed (af hvilken der senere fremkom en Afbildning i de lærde Tidender, S. 387, for s. A). Anchersen havde ligget paa Borchs Koll. sammen med Thura.

Kjøbenhavn osv. I Aargangene 1734 ff. findes lange Fortegnelser over trykte Disputatser, holdte paa Kollegierne af Studenterne og paa Universitetet af Professorerne (de sidste fra 16. Aarhundrede af). Senere meddeles Prøver af en islandsk Litterærhistorie («*Islandia litterata*»), som Thura havde i Sinde at udgive, skjønt han unegtelig savnede en vigtig Forudsætning for Udførelsen af et saadant Foretagende, nemlig Kjendskab til Sproget. Men i den lærde Islænder Jon Olafsen fra Grunnavig havde han fundet en kyndig Medhjælper¹⁾.

I de omtalte lærde Tidender for 14. Febr. 1732 har Thura meddelt, at »han til Trykken haver ganske færdigt sit Skrift, som han i mange Aar har arbejdet paa, om alle Latinske Skoler i Danmark, Norge, Island og Færø. Dette Skrift er inddelt i 7 Bøger, og hver Bog i visse Kapitler Autors Forsæt i dette Skrift er 1) at beskrive Skolernes Opkomst, Herligheder, Beneficia og Tilstand fra Reformationen indtil denne Tid; 2) at give Fortegnelse over alle Skolernes Lærere siden Reformationen; 3) at meddele en kort Biografi ved enhver Lærers Navn i Skolerne, baade om hans Levned og Embede, saa og om de Skrifter, som ere af ham enten i Trykken udgivne eller in Manuscripto efterladte, hvorved og her og der føjes de afdødes Epitaphia og Gravskrifter, hvor de kunne faas«. Efter at have givet endnu nærmere Oplysninger om Skriftet og det store Arbejde samt Bekostningen ved Brevvexling hele Landet over, som det havde forvoldt, udtaler Forfatteren det som sit Ønske »at nyde dette ene som en Belønning for sit Arbejde, at Skriftet maatte af en Boghandler i eller udenfor Fædrelandet blive oplagt, og ved hans Forsorg komme for Lyset«. — For at give rette vedkommende en Forestilling om, hvad der kunde ventes, meddeles sluttelig Bogens

¹⁾ Wielandt, Nye Tidender etc. 1736, S. 803 f., 819 f., 1737, S. 2 f., jvfr. »Dänische Bibl. I, 452. Ann. f. nord. Oldkynd. 1853, S. 303.

næstsidste Kapitel om Skolerne paa Island. Følgende Ytring om disse støtter sig aabenbart til hans egen Erfaring: »Singulis ferè annis Scholæ Islandicæ suos Academicæ Hafniensi tradunt discipulos, acri ingenio, judicioqve sagaciori plerumqve præditos«.

Det var forgjæves, at Thura lyste efter en Forlægger. En saadan meldte sig aldrig, og ved sin tidlige Død maatte han efterlade dette Skrift, der blev endelig afsluttet 1738 og aabenbart har kostet meget Arbejde, utrykt og henvist til Fremtidens Tilfældigheder. Heldigvis er det dog i Tiden landet i Universitetsbibliotheket (Addit. 205. 4°) og »Valvæ scholarum regni Danici apertæ seu Introitus in Scholas Daniæ, Norvegiæ, Islandiæ ac Feroæ Latinas«, som det kaldes, har været en vigtig Kilde for dem, der hos os have syslet med de lærde Skolers Historie. Dets Brugbarhed forøges derved, at Thura har forsynet det med ypperlige Registre, da han havde klart Øje for, at et historisk Arbejdes Værd derved i høj Grad forøges¹⁾. Selve Værket udgjør ikke mindre end 763 Sider.

Det af Thuras Skrifter, som har faaet mest blivende Betydning, er hans Fremstilling af Kjøbenhavns Universitets ældste Historie, »Regiæ Academicæ Hafniensis Infantia et Pueritia sub tenebris Pontificiis«, Flensb. & Altona 1734 (64 SS. i 8°), og det af den Grund, at han her har kunnet benytte en Kilde, som ikke mere er tilgængelig, nemlig Biskop Jens Bircherods Uddrag af Universitetets ældste, paa Thuras Tid allerede tabte, Matrikel. Paa Grundlag af dette Uddrag og det lidet, der forelaa i Litteraturen om Universitetets tidligste Skæbne, har Thura da komponeret sit Skrift. Da han her havde vovet sig ind paa et Omraade, som han ellers undgik i sine Skrifter, nemlig Tiden

¹⁾ Til Holberg skrev Thura ¹⁴/₉ 1734 m. H. t. hans Danmarks Historie: »Totius patriæ tuæ pariter ac meo nomine te moneo, perrogo, rogo et obtestor, ut historiæ huic tuæ indicem addas copiosissimum, ne ipsam animam in tam venusto et eleganti corpore desiderari jure suo mecum populares nostri querantur«.

før Reformationen, havde han, for at undgaa Fejltagelser, forud søgt at skaffe sig de fornødne Oplysninger fra lærde Venner. Følgende Brev til Falster viser hans Fremgangsmaade:

Viro celeberrimo, clarissimo et eruditissimo

M. Christiano Falstero

Alb. Thura P. S. D.

Svaserat anno superiore vir inter professores Hafnienses excellentissimus et absolute doctus, tuus meusque fautor atque amicus singularis, quem omnium fere consiliorum studiorumque meorum auctorem et præceptorem diu multumque sum veneratus¹⁾, ut pagellas de *Regiæ Academiæ Hafniensis infantia et pueritia sub tenebris pontificiis* a me conscriptas in publicum emitteren. Forte enim casuque felici accidit, ut amicus Othinianus²⁾, qui me patriæ patriarumque antiquitatum curiosum esse nouerat, plagulas nonnullas a celeberrimo universitatis Hafniensis professore, postea episcopo Aalburgensium, D. Joan. Jacobi Bircherodio ex ipsa academiæ matricula curatissime olim descriptas, benigne mihi transmiserit; quas cum aliquoties perlegeram |: perlegi enim avide et studiosissime : mox animum ad istas paginulas conscribendas summa alacritate adjeci, posteris aliqualem pristinæ academiæ Hafniensis adhuc pontificiæ ideam traditurus: at, quia in his paginis, vir eruditissime, multa obveniunt professorum, qui isto seculo vixerunt, munia et officia academica mihi sane et plerisque forte popularibus meis hactenus ignota prorsus et incognita, imo tempore nostro plane obsoleta, nollem facile scriptum hoc typis publicis euulgari, nisi consulti in patria litterati viri, quid de his titulis, muniis et honoribus academicis sentirent, mihi prius per litteras aperuissent; ego proinde, discipulus olim tuus in cathedrali Ripensium schola tibi multo dilec-

¹⁾ At det er Hans Gram, hvortil der sigtes, kan ikke være tvivlsomt. I Kbh'ske Vidensk. Selsk. Skr. III, 7, omtaler Gram A. Thura som »den meget flittige Mand» og citerer en af ham fremskaffet Efterretning.

²⁾ Vistnok Landsdommer Jacob Bircherod, hvis Studier havde megen Lighed med Thuras (s. D. biogr. Lex. II, 290).

tissimus, a te præceptore quondam meo, hodie fautore meo et amico incomparabili, obnixe peto, ut, quid sibi velint, quos præsens pandit catalogus, tituli et honores academici olim usitati, pro summa tua humanitate et eruditione, ad me tuum, tuumque semper futurum, per litteras proxime deferas. [Derefter følger en lang Række Navne paa akademiske og kirkelige Værdigheder og Funktioner, angaaende hvilke Oplysning ønskedes]. Scripsi hæc Ripis Cimbr. in ipsa æde episcopali d. 22. Apr. 1731, crastino die tristibus parentis et episcopi mei exequiis interfuturus.

Paa lignende Maade har Thura søgt Oplysning hos M. Peder Terpager i Ribe, Biskop Hans Trellund i Viborg og Provst Povl Povlsen i Saxild. Terpagers Svar giver navnlig grundig Besked; men Falsters vidner ogsaa om betydelig Indsigt. Synderlig Anvendelse for de indsamlede Oplysninger synes Thura dog ikke at have faaet, da han for det meste blot forholder sig refererende og ikke gaar ind paa nærmere Forklaringer, noget, vi nu nærmest betragte som et Fortrin, da vi derved faa Kildernes egne Ord og ikke Thuras maaske misvisende Omskrivninger af dem. Skjønt Skriftet først udkom 1734, forlagt af Brødrene Korte¹⁾, havde det længe forinden været færdigt fra Forfatterens Haand, som det fremgaar af hans Breve. Fortællingen er da ogsaa dateret 20. Juli 1731. Den vidner om Thuras store Kærlighed til Universitetshistorien. Han fortæller, at han, før hans Bogsamling brændte, havde haft et Exemplar af Vindings »Regia Academia Hauniensis« (1665), som han havde forsynet med tilskrevne Bemærkninger; efter Branden var Vindings Bog en af de første, han paany anskaffede, og det er en stor Ros, han tildeler

¹⁾ De talrige Trykfejl i forekommende Navne vise, at Forfatteren ikke selv kan have læst Korrektur. Men det hørte vel heller ikke den Gang til det almindelige, at Forfattere overhovedet selv besørgede Korrekturen, og da mindst, naar de levede langt fra Trykkestedet. — Skriftet er anmeldt i Ad nova Acta Erudit. Lips. supplementa III, 513—5.

den — næsten større, end den fortjener. Det var hans Haab, at hans lille Skrift om Universitetets »Barndomstid« skulde med Tiden efterfølges af dets Levnedsløb (»Ungdoms- og Manddomsalder«) i de to siden Reformationen henrundne Aarhundreder. Men det naaede han ikke. Man har et senere Brev fra ham til den bekjendte slesvigske Historiker Joh. Fr. Noodt, der havde opfordret ham til at gaa videre i hans Arbejde med Universitetets Historie. Han maatte heri erklære, at saa gjerne han end vilde, saa var det ham dog en Umuelighed, fjernt fra Universitetets Arkiv, som han var, at skaffe det fornødne Materiale tilveje, især da de Forsøg, han havde gjort paa at faa andre til at yde ham den fornødne Hjælp, vare mislykkede. For øvrigt udmaler han smukt, hvilken Glæde det vil være for ham, om Noodt vilde besøge ham og gennemgaa, hvad han havde indsamlet til Oplysning om det fædrelandske Universitet. Følgende Ytringer i Thuras Brev, der er dat. 24. Sept. 1738, fortjene her at anføres:

Academiæ Hafniensis Historiam, cujus Particulam ante aliquot annos luci publicæ exposui, ad umbelicum perducere non audeo nec volo nec opto, Te licet monente, Te inquam monente! immo monentibus præter Te, vir eruditissime, litteratis Danis quam plurimis. Nemini enim manus habeo auxiliatrices. In opere tam vasto conficiendo nemo fere me juvabit Danus. Tu autem, si mihi in Museo me adsideres (at quale mihi quantumque tum oriretur gaudium!) mox *Analecta* mea seu Rudimenta ad Academiæ Patriæ Historiam pertinentia Tibi ostenderem. Ego ante biennium, et quod excurrit, ex Codicillis seu Protocollis Academicis nonnullas querulus et sollicitus expetivi Memorias obscuras. Eos ego per litteras adii, qui me adjuvare debuerunt. Sed operosissime nihil egi¹⁾.

¹⁾ Et Spørgsmaal er, om de kunde opfylde hans Ønske. Naar Thura saaledes 1734 bad Universitetet skaffe ham en Fortegnelse over alle dem, der havde taget den filosofiske Baccalaurgrad, saa var det et urimeligt Forlangende. Tallet var mange Gange større, end han vistnok tænkte sig.

Num potuerint, an plane noluerint petitionibus meis satisfacere, meum non est hoc loco memorare¹⁾).

Efterhaanden er Thura vistnok kommen til den rigtige Erkjendelse, at det var umuligt — selv om han vilde gaa overfladisk til Værks — at skrive Kjøbenhavns Universitets Historie uden selv at benytte dets Arkiv — og det tillod hans Forhold ham ikke. Imidlertid har han dog samlet adskilligt, der kunde tjene til Supplering af Vindings »Regia Academia Hauniensis«, der jo kun rækker til 1665²⁾).

Med Hensyn til Fremstillingen af det af Christian IV 1623 oprettede Sorø Akademis Historie, der jo ogsaa var en af de Opgaver, Thura havde stillet sig, var han for saa vidt heldigere, som han ved virksom Medhjælp af andre — formodentlig især af Rektoren ved Skolen i Sorø, M. Hans Sneedorph, med hvem han stod i Brevvexling — naaede saa vidt, at han kunde forme, hvad han kaldte »Umbra Sorana«, en, som det synes, omhyggelig Samling af alt, hvad han kunde overkomme vedrørende Akademiet indtil dets Opløsning 1665. Han var 1736 naaet til Ende med Arbejdet; Venner, som Chr. Lassen Tychonius o. a., havde forsynet det med Ærevers³⁾, og det var Aftalen, at det skulde trykkes i det nys oprettede, privilegerede Bogtrykkeri i Viborg; i »Dänische Bibliothec« (I, 452) bebudedes dets snare Fremkomst; Universitetets Approbation til Trykken var erhvervet; men derved blev det; Bogtrykkeren viste

¹⁾ Orig. i Thottske Saml. 500 Fol., hvor der ogsaa findes et andet Brev fra Thura til Noodt, og et fra Noodt til Thura.

²⁾ Univ.-Bibl., Addit. 189. 4°. »Ad Illustrissimi Erasmi Vindingii Regiam Academiam Hafniensem Supplementum alterum ex antiquissimis Monumentis Academicis depromptum ab Alberto Thura.«

³⁾ Paa sidste Side af Tychonius's »Vers og Indfald« (Odense 1776) findes et latinsk Poem »Ad virum adm. Rev. clariss. Dn. M. Albertum Thura, Umbram Soranam cum foundationibus, diplomaticis, annalibus et notitiis literariis Academicæ Soræ typis edentem«. — Et »Carmen gratulatorium« af F. J. V. Dauw omtales i Soransk Tidsskr. I, 2, 141.

sig som »en Stympen«, ude af Stand til at fremme den alt begyndte Trykning¹⁾; et Forsøg paa at faa en Prænumeration i Gang glippede, vel tildels fordi Forfatteren døde ikke længe efter denne sidste Kraftanstrengelse. Det Forsøg, en af Thuras Sønner en Del Aar senere gjorde paa at faa Faderens Værk for Lyset, førte heller ikke til noget Resultat, og nu er Skriftet tabt, hvilket saa meget mere maa beklages, som Akademiets Arkiv, der vilde kunne have ydet Erstatning for Tabet, gik op i Luerne 1813. — Hele Værkets triste Historie er med sædvanlig Omhu og Nøjagtighed fremstillet af fhv. Overbibliothekar, Dr. Chr. Bruun i »Soransk Tidsskrift«s 1. Binds 2. Hefte, S. 121—44, hvor en Del Breve, vexlede mellem Thura og Præsten F. J. V. Dauw paa Anholt, der ogsaa levende interesserede sig for Sorøs Historie, findes meddelte.

Gjennemlæser man Thuras Breve, bemærkes det snart, hvor mange af dem der ere beregnede paa at fremskaffe Oplysninger, som han savnede. Naar han selv blev spurgt, var han dog ogsaa villig til at yde al mulig Gjengjæld. Som Exempel kan anføres: Den tyske Læge ved Waisenhuset i Kjøbenhavn, Dr. Theodor Vilhelm Grothaus, der hørte til den pietistiske Kreds, var kommen i Forbindelse med Thuras Brødre i Kjøbenhavn og havde af disse faaet Anvisning paa deres lærde Broder i Lejrskov som en Mand, der kunde give ham Oplysning om Danmarks Naturhistorie, et Emne, hvormed Grothaus syslede. Da denne derfor 1732 henvendte sig til Albert Thura om Vejledning, gav han ham ikke blot en fyldig Anvisning paa de Skrifter, i hvilke han kunde finde Oplysninger, men afskrev ogsaa af sine egne Samlinger hvad han mente, der kunde have Interesse for den fremmede Gransker.

Blandt de Samlinger, Thura i sin Tid havde anlagt,

¹⁾ Af et Brev fra Thura til J. F. Noodt i Slesvig synes nemlig at fremgaa, at Trykningen var begyndt, da Thura siger om Værket, »fervet sub prælo«.

var ogsaa en af danske Mænds Portræter. Den var gaaet til Grunde ved hans Præstegaards Brand 1728¹⁾; men ufortrøden, som han var, havde han snart taget Sagen op paa ny, og det var endog hans Plan at udgive en Samling Billeder af bekjendte Mænd — ligesom man i en langt senere Tid har gjort — ledsagede af biografiske Oplysninger og de latinske Epigrammer, som i ældre Tid sættes som Underskrift under Billederne. I et Brev fra Sept. 1734 til Præsten Hans Olufsen Nysted omtaler han to Arbejder, han f. T. havde for, nemlig et Skrift om Sorø Akademis Historie og et med lærde Mænds Billeder. Da han ved samme Tid skrev til Holberg, var det ikke mindst for at bede om hans Billede til Samlingen. Paa lignende Maade henvendte han sig ogsaa andetsteds for at faa Materiale til det paatænkte Værk²⁾, og ingen vil nægte, at det vilde have været interessant, om man allerede fra hin Tid havde haft en Samling af bekjendte Mænds Billeder i Lighed med den, hvormed Johannes Meursius i sin Tid havde prydet sit Værk om Leidens Universitet (Athenæ Bataviæ). Thura henvendte sig i Nov. 1734 til Brødrene Korte i Altona, der havde hjulpet et Par af hans tidligere Skrifter for Lyset, og bad dem overtage Forlaget³⁾. Men enten maa de ikke have svaret eller givet ham Afslag; thi siden høre vi ikke mere derom.

Allerede fra sine yngre Aar havde Thura interesseret sig for Undersøgelser vedrørende det danske Sprog, men især efter at han var kommen i Forbindelse med den gamle Sprogmand Hans Olufsen Nysted, Præst i Løsning

¹⁾ Se foran, S. 79.

²⁾ Bl. a. til Provst Peder Høeg, Præst i Estvad og Rønbjerg, der ejede en Samling af saadanne Billeder.

³⁾ Titelen angives saaledes: „Alberti Thura Pinacotheca seu Iconographia curiosa, oculis suis distincta, imagines seu effigies nobilium atque eruditorum Danorum, ære incisas, elegantissimisque poetarum epigrammatis encomiasticis ubique fere ornatas, . . . sistens, hypomnematis historico-litterariis ornata.“

ved Horsens, der havde været en af M. Moths Medarbejdere ved hans store Ordbog, og siden havde syslet meget med Undersøgelser om det danske Sprogs Oprindelse¹⁾. Fra 1731, om ikke før, stod Thura i stadig Brevvexling med denne Mand og har vist fra ham faaet Tilskyndelse til at sysle med Modersmaalet. Herom vidner navnlig en til Trykken bestemt, men dog aldrig udgiven Prøve af et dansk-latinsk Lexikon af Thura, indeholdende en Række Former af Ordet »Barn« (med latinsk Oversættelse) i de forskellige Forbindelser, Sammensætninger og Talemaader, hvori »Barn« forekommer i Sproget²⁾. Skriftet, der er til-egnet den senere som Statsminister bekendte Fred. Chr. Rosenkrantz, der da endnu var Barn, har Form af en Brevvexling med ovennævnte Nysted. Den akademiske Censor, Astronomen Peder Horrebøw, maa imidlertid aldeles ikke have kunnet skjønne, at en saadan Undersøgelse, naar den for øvrigt var ordentlig udført, kunde have nogen-somhelst Betydning, da han gav sin Approbation til Trykken under følgende Form: »Jeg har gjennemlæst den største Del af disse Barnagtigheder og beklager, at jeg har spildt min Tid med denne Barnesnak«³⁾. — En saadan Approbation maatte være dødbringende for Skriftet. Langebek, der, som bekendt, i en Række Aar syslede med dansk Ordbogsarbejde, maa bedre have forstaaet at skjønne

¹⁾ Dansk biogr. Lex. XII, 366 fl.

²⁾ Alberti Thura Specimen Lexici Danico-Latini in voce Danorum Barn per litteras ad virum clariss. Johannem Olai Neopolitanum, Ecclesiarum Løsning et Kørning Pastorem, nuperrime inceptum et tentatum, nunc vero in gratiam Popularium e Museo Leirskoviano editum et typis publicis commissum Hafniæ Anno MDCCXXXV.

³⁾ Denne i sin Art vistnok temmelig enestaaende Approbation til Trykken lyder saaledes i Originalsproget:

Imprimatur.

Legi puerilia hæc maximam partem, et dolui, me istud. tempus in puerilibus nugis perdisisse. Havn. d. 16: Januarii 1736.

P. Horrebøw.

paa Forsøget, da han med egen Haand har taget en endnu bevaret Afskrift af hele Thuras »Specimen« (Gl. kgl. Saml. 2386. 4°).

Ikke meget bedre gik det Thura, da han 1738 under Skribentnavnet Alethophilus havde begyndt i de lærde Tidender at indføre sproglige Bidrag¹⁾. Hans Motiv var, som han selv siger, at »han med andre Patrioter har længe ærgred sig over, at da andre Lande og Nationer excolere deres eget Sprog, ere de Danske fremfor andre Nationer enten saa dovne, at de gider ikke, eller saa frygtagtige, at de tør ikke skrive til deres eget Sprogs Ære, da dog det danske Sprog i ingen Ting viger noget andet Sprog, men turde vel opløfte sit Hoved temmelig højt over de andre Sprog, og fast over alle de Sprog, der ere os i Europa bekjendte«. Det er noget nær det samme, som Hans Mikkelsen Ravn havde sagt o. 100 Aar tidligere²⁾. Men det gik Thura som Ravn, om end ikke i samme Grad, at naar det kom til Stykket, laa Pennen ham nok saa let i Haanden, naar han skrev Latin, som naar han skrev Dansk, idet det dog er at antage, at Hensynet til hans Bøgers Afsætning i Udlandet har haft nogen Indflydelse paa Valget af Sproget. Hvad havde, efter vort Begreb, været naturligere, end at han havde henvist til, hvad Holberg allerede paa dette Tidspunkt havde udrettet ved Brugen af Modersmaalet i Værker, der læstes af alle? Og dog vide vi fra Thura selv, at han satte Pris baade paa Holbergs Vittighedsværker og paa hans historiske Skrifter³⁾.

Thuras sproglige Bidrag til de lærde Tidender bestod navnlig af en Samling af danske Ordsprog og Talemaader, der knyttede sig til Menneskers og Dyrs Navne. Men han maatte erfare, at dette Bidrag ikke faldt i det læsende

¹⁾ Jvfr. Stolpe, Dagspressen i Danmark IV, 136 f.

²⁾ Hist. Tidsskr. 3. R. IV, 506.

³⁾ A. Thuras Brev til Holberg, dat. 14. Sept. 1734 (Univ.-Bibl., Addit. 609. 4°.)

Publikums Smag, hvorfor han maatte slutte af, før han ønskede eller ventede. »Den Pen, han havde dannet til det danske Sprog Sir, faldt for nyligen paa Gulvet under Bordet, den er siden traadt itu og duer ikke mere at tage op eller at skrive med.« Han ansaa det derfor for det retteste »at kassere, hvad han havde skrevet om det danske Sprog og ganske staa fra sit Forsæt«¹⁾.

Medens Thura saaledes ikke havde Held med sig paa dette Felt, hilste han i varme Ord, hvad en anden Forfatter, den i sin Tid bekjendte Thomas Clitau, havde skrevet i Modersmaalet og til dets Ære. Da Clitau nemlig 1738 udgav »Poetisk Tidsfordriv«, ledsagede Thura Skriftet med et rimet Forord²⁾, hvori det bl. a. hedder:

Vort Danske Sprog er riigt. Paa Dansk mand skrive kand
Aldt det, som fattes kand af Dansk og fremmed Mand;
Vort ædle Danske Sprog har ganske vist de Kræfter,
At det ey noget Sprog i Verden giver efter (osv.).

Gjennemlæser man den Brevsamling, som Thura efterlod (den rækker dog kun til Aug. 1735), faar man i første Linie Indtrykket af en overordentlig litterært interesseret Personlighed, der var om sig allevegne for at faa Stof til Virkeliggjørelsen af de store Planer til Oplysning af Fædrelandets Litterærhistorie og Aandskultur, der fra Ungdommen af havde sysselsat ham, og som føltes af ham som et indre, næsten uimodstaaeligt Kald. Under sit Ophold i sin Tid paa Borchs Kollegium havde han vundet en Kreds af Venner blandt de mere begavede af hin Tids studerende Ungdom, med hvilke han søgte at vedligeholde Forbindelsen. Han fortalte dem om sit huslige Liv, der synes at have været meget lykkeligt i begge hans Ægteskaber, men fremfor alt om sine litterære Arbejder,

¹⁾ Jvfr. Stolpe a. St.

²⁾ Rahbek og Nyerup, Den danske Digtekunsts Historie V, S. XVII.
Aage Matthison-Hansen i Dansk Tidsskrift 1899, S. 625.

for hvilke han søgte at vinde deres Interesse. Da Terpager havde faaet »Ripæ Cimbricæ« færdig, var Thura saare virksom for at skaffe Værket Afsætning og skrev i den Anledning baade til højre og til venstre. Med sin Nabo, Niels Tøxen i Verst, hvis Skriftefader han var, drøftede han theologiske Emner, og da Tøxen var en skarp Modstander af Pietismen, som han betragtede som en Fordærvelse for Kirken, er det vel sandsynligt, at han ogsaa har indvirket paa Thuras Stemning i saa Henseende.

Da Thura 1735 fik en Opfordring fra Decanus i det filosofiske Fakultet i Kjøbenhavn, M. Christian Thestrup, om at indstille sig til Erhvervelse af Magistergraden, maatte han i en noget ironisk Skrivelse gjøre Professoren opmærksom paa, at han alt for ni Aar siden havde taget Graden og formentlig ikke behøvede at tage den om igjen¹⁾.

I Dec. 1736 søgte han Sognepræstembedet ved Budolphi Kirke i Aalborg. der var ledigt ved M. Johan Høyers Død. I Gratia!protokollen bemærkes, at hans Broder, Oberstløjtnant og Hofbygmester Thura, interesserede sig for ham. Han fik dog alligevel ikke Embedet.

Da Thura sluttede sit Hdskr. om de latinske Skoler, ytrede han: »Plura Historiæ litterariæ specimina, quæ a me confecta sunt (modo vitam et vires Deus concesserit) emittere quam promittere malo«. Han vidste nemlig af Erfaring, hvilke ofte uovervindelige Vanskeligheder Udgivelsen af større Skrifter den Gang medførte; imidlertid svækkede de triste Erfaringer, han havde gjort, ikke hans Lyst til litterær Produktion. 1738 lykkedes det ham, ved at bevæge Bisperne i Danmark og Norge til at fremme Subskriptionen, at faa et efterladt Hdskr. af hans afd. Fader udgivet: »Sjælens gudelige Attraa og Forlængsel, udi trende Bøger paa meget søde og nætte Latinske Vers fremsatte af Herman Hugo, og nu udi Danske Riim af Laurids

¹⁾ Thorup, Bland. Efterretn. fra Ribe Skole, VIII, 69. Thuras Breve Nr. 89 (Addit. 609. 4°).

Thura, fordum Biskop over Riber Stift.« Kbh. 1738 (286 SS. i 4°.) I Albert Thuras udførlige Fortale, dat. 24. Juli 1733, oplyses bl. a., at hans Fader under sin Udenlandsrejse i Ungdommen havde lært Jesuiten H. Hugos »Pia desideria« at kjende og fundet saa meget Behag i samme, at han havde oversat enkelte Stykker deraf, uden Tanke om at udgive dem, skjønt flere højtstaaende Personer fik dem at læse og fandt Behag i dem. Det var først, efter at Professor Lintrup — vistnok af Albert Thura underrettet om disse Forsøg — i sin vidtløftige Approbation (1720) af Laurids Thuras Rimværk, »Adskillige Poetiske Sager«, i stærke Ord havde opfordret denne til at fuldende Oversættelsen, at Biskoppen i sine sidste Aar gjorde Alvor deraf, om han end ikke fik Arbejdet udgivet.

Sex Maaneder før sin Død skrev A. Thura til Præsten Dauw paa Anholt: »Jeg haver 4 Skrifter under Pressen, to i Kbhvn., profani, og to i Viborg, sacri argumenti«. Af disse vides kun et af de »profane« at have forladt Pressen, nemlig »Conspectus Danorum, qvi partim Commentariis suis eruditiss, partim quoque versionibus Danicis, de Lingvæ Romanæ et Græcæ Scriptoribus hactenus optime et præclarissime meruerunt, additis ad calcem Indicibus necessariis«; udkom 1740 i Kjøbenhavn (80 SS. i 8°). Det var for øvrigt et Emne, som Thura allerede havde behandlet i nogle af sine Disputatser paa Borchs Kollegium og i sin »Idea hist. litt.«. Hvilke de andre Skrifter vare, som han havde under Pressen, er os ubekjendt.

Endnu i December 1739 var Thura i fuld Virksomhed med Udfærdigelse af en udførlig Subskriptionsplan vedrørende hans Sorø-Værk¹⁾. Det antages imidlertid, at den ikke er bleven trykt, og Grunden var vist den, at han snart efter under en Sognerejse paadrog sig en heftig Forkølelse, der udviklede sig til en Brystsygdom, som

¹⁾ Soransk Tidsskrift I, 2, 124 ff.

10. Marts 1740 endte hans virksomme Liv, inden han endnu havde fyldt sit 40de Aar.

Den 30. Marts 1740 skrev Niels Hofman til Langebek: »Messieurs Ancherserne¹⁾ rejser i denne Uge hjem, og har de nyelig faaet med deris Familie een stor Sorg, idet at deris Svoger, Mag. Albert Thura i Leyrskov, d. 10. hujus er ved Døden afgang, og sidder hans Enke tilbage med 7 Børn²⁾).

Om disse Børn kan henvises til Fr. Hjorts Beretning om Slægten Thura. Her skal kun bemærkes, at af første Ægteskab efterlod A. Thura 3 Sønner, af andet 4 Døtre. Af Sønnerne blev de to ældste, Laurids og Hans, Præster, den yngste, Christian Henrik, Søofficer, og det er gennem den sidste, der 1773 blev adlet (»de Thurah«), at Slægten har fortsat sit Liv indtil vore Dage. Et ejendommeligt, jevnlig stærkt fremtrædende religiøst Anlæg synes at have været en Arv i Slægten — af Alb. Thuras Døtre var der saaledes ikke mindre end 3, der endte deres Dage i Christiansfeld. Flere af Alb. Thuras mandlige Efterkommere ere optraadte i Litteraturen; men ingen med den overordentlige Energi som Stamfaderen. Et Forsøg, som dennes ældste Søn 1753 gjorde paa at faa Faderens Værk om Sorø frem for Lyset³⁾, mislykkedes desværre, og Haandskriftet findes ikke mere. Men det, der er levnet os af Albert Thuras Forfatterskab, er dog tilstrækkeligt til at sikre ham et varigt Minde.

¹⁾ D. e. Sønner af Biskop Matth. Anchersen, deriblandt den senere meget bekjendte og ansete Højesteretsadvokat Johan Joachim A., af hvem der fra hans Skoleaar findes et Par smaa latinske, muntre poetiske Epistler til Svogeren A. Thura blandt dennes Breve.

²⁾ Orig. i Kongl. Bibliothek.

³⁾ J. Langebeks Breve ved H. F. Rørdam, S. 280. Lærde Tidender 1753, Nr. 14.